

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

De ontwikkelingshulp en de wet van 30 december 1970, houdende diverse wijzigingen in het organieke statuut van de Nationale Delcrederedienst en machtiging van de Nationale Delcrederedienst de risico's verbonden aan bepaalde Belgische investeringen in het buitenland te waarborgen.

I.

In de ontwikkelingshulp als geheel bekleedt de privé-sector een plaats van complementaire aard. Van 1945 tot heden werd de buitenlandse hulp aan de ontwikkelingslanden in hoofdzaak geleverd door de publieke sector van de geïndustrialiseerde landen. Publieke hulp en staatsleningen werden in hoofdzaak aangewend tot het verhogen van het niveau van de administratie, van het onderwijs, van de volksgezondheid en tot de schepping van een economische infrastructuur, d.w.z. nieuwe wegen-netten, havens en electriciteitscentrales.

De landen van de derde wereld zijn gekenmerkt door een grote kapitaalschaarste. Deze schaarste is hoofdzakelijk te wijten aan het lokale besparingstekort als gevolg van het vaak zeer laag inkomensniveau van de bevolking. Daarom krijgt de inbreng van financiële middelen in de vorm van investeringen van privé-ondernemingen zoveel belang, zelfs wanneer deze investeringen slechts marginaal zijn. Ook moet voorzien worden in de leemte welke in de ontwikkelingslanden bestaat op gebied van technologische kennis en bedrijfsbeheer.

Onze westerse geïndustrialiseerde Staten dragen ongetwijfeld een zeer groot deel van de verantwoordelijkheid. Onze privé-sector is immers bij machte belangrijke nieuwe kapitaalstromen te doen ontstaan naar de armere landen.

Maar onze ondernemingen koesteren nog veel wantrouwen ten opzichte van de gewoonterechtelijke regels die in de internationale handel gelden, en het is best te begrijpen dat de maatregelen die totnogtoe in dat opzicht getroffen werden, de vrees van de privé-investeerders niet konden stillen.

De privé-kapitaalverschaffing doet zich actueel voor onder de volgende vormen: directe investeringen; herinvestering der winsten; portefeuille-investeringen; directe leningen; exportkredieten; leningen aan internationale organismen; giften. De directe investeringen en de gereïnvesteerde winsten zijn de voornaamste vormen: samen maken zij ongeveer de twee derden van de totale privé-kapitaalverschaffing uit. ⁽¹⁾

II: *Privé-investeringen in ontwikkelingslanden: reeds bestaande maatregelen.*

Een kort overzicht van deze maatregelen zal volstaan om de garantieverlening in het geheel te situeren.

Vooreerst moeten een aantal maatregelen vermeld worden die hetzij door de geïndustrialiseerde, hetzij door de investeringslanden (ontwikkelingslanden), hetzij nog door beide samen door een onderling akkoord werden getroffen om de investeringen kwalitatief en kwantitatief te vergemakkelijken te beschermen en aan te wakkeren:

— Fiscale maatregelen: vrijstelling van buitenlands inkomen, belastingskrediet, verdragen, ⁽²⁾ enz.

— Informatieplannen en programma's uitgaande van regeringen of gespecialiseerde diensten, het financieren van techno-economische onderzoeken, ⁽³⁾ en activiteiten van de ontwikkelingsbanken in investeringslanden gevestigd;

— Samenwerking tussen regeringsorganismen voor ontwikkelingshulp en privé-investeerders: regeringsleningen, exportkredieten, deelneming in het maatschappelijk kapitaal, financiële en technische hulp;

— Ontwikkelingsorganismen: ⁽⁴⁾ leningen, kapitaalondernemingen en development management;

— Overdracht van technische diensten;

— Internationale ontwikkelingsbanken ⁽⁵⁾: privé-kapitalen ten dienste van de ontwikkelingslanden.

Maar de eerste vereiste opdat de buitenlandse investeringen tot het alledaagse gebeuren zouden kunnen behoren is de opbouw van een voor alle partijen aanvaardbaar regime voor deze investeringen. De juridische systemen die heden ten dage uitgedacht werden te dien einde zijn van drievoudige aard:

— bilaterale verdragen of akkoorden tussen investerend en investeringsland; tot bescherming van investeringen tegen alle discriminatoire maatregelen van wetgevende of reglementaire aard ⁽⁶⁾.

— multilaterale verdragen tot bescherming van in het buitenland gelegen goederen ⁽⁷⁾.

— wettelijke investeringsregelingen (codes d'investissement): eenzijdige maatregelen door de ontwikkelings-

landen genomen, die een bijkomende garantie bieden aan investeringen welke aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Doch deze bepalingen van internationaal recht tot bescherming van investeringen in ontwikkelingslanden volstaan nog niet om de investeerder gerust te stellen, en dit met reden. Zo is het ook dat door toedoen van de Internationale Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling het Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen Staten en Onderdanen van andere Staten, is tot stand gekomen op 18 maart 1965 (8).

Daar dit Verdrag bekrachtigd en goedgekeurd werd door België, en bijgevolg ontwikkeld zal geraken met het Belgisch garantiestelsel, moeten de algemene principes ervan kort worden weergegeven.

Naar het traditioneel volkenrecht kan een enkeling in beginsel niet optreden tegen een vreemde Staat. Alleen een Staat kan diplomatiek optreden voor de bescherming van zijn onderdanen. Verdragsrechtelijk kan van deze traditionele regel worden afgeweken, en dit verdrag bevat een dergelijke afwijking, nml. de mogelijkheid voor de investeerder rechtstreeks de internationale procedure in te stellen tegen het vreemde land dat zijn belangen (politiek) heeft geschaad.

Door deze Conventie werd het International Centre for Settlement of Investment Disputes gecreëerd (ICSID). De bevoegdheid van dit Centrum strekt zich uit tot de investeringsgeschillen waarvoor de partijen schriftelijk en onherroepbaar overeengekomen zijn om ze aan deze procedure te onderwerpen.

Maar een volledige en volstrekte bescherming van de investeerder is moeilijk te bereiken langs een zuiver juridische weg. Zo is het dat een afdoende bescherming enkel zal kunnen bereikt worden door het intreden van een extern verzekeringssysteem. Verschillende geïndustrialiseerde Staten bezitten reeds een nationaal verzekerings-systeem (9) teneinde een garantie (10) te bieden aan investeringen in het buitenland. De wenselijkheid ook aan de Belgische ondernemingen dergelijke faciliteiten te verlenen, om zodoende investeringen aan te moedigen of mogelijk te maken, heeft zich scherp laten voelen.

Er moet nochtans gewezen worden op de onvolmaaktheid van deze systemen omwille van hun beperkt toepassingsgebied en van het gebrek aan coördinatie, en men zal er bewust van worden dat een multilateraal garantiestelsel het noodzakelijk complement ervan dient te zijn.

De lezer zal zich met reden afvragen welke nu de uiteindelijke doelstelling is van al deze maatregelen inzake investeringen in ontwikkelingslanden: onze eigen belangen of de ontwikkelingshulp? Het economisch altruïsme heeft het nu nog niet zo ver gedreven dat ontwikkelingshulp mogelijk zou zijn zonder voordeel voor de geïndustrialiseerde landen.

III. Inhoud van het Belgisch garantiestelsel.

De wet van 30 december 1970 (Staatsblad, 20 januari 1971) machtigt de Nationale DelcredereDienst de aan de Belgische investeringen in het buitenland verbonden politieke en catastroferisico's te dekken.

Wat is de Nationale DelcredereDienst? (11) De N.D. is een openbare instelling die rechtspersoonlijkheid en financiële autonomie geniet. Haar activiteit, de exportkredietverzekering, kan gesplitst worden in drie afdelingen: verzekering voor eigen rekening, verzekering voor rekening van de Staat, verstrekking van financiering. Haar financiële middelen komen voort enerzijds uit een door de Staat toegekende dotatie, en uit reserves gevormd door het overschot van de premies op de administratieve lasten en de aan de verzekerden uitbetaalde vergoeding anderzijds.

Waarom de N.D.? Aangezien de gedekte risico's veel overeenkomst vertonen met die welke traditioneel door de

N.D. gedekt worden, nml. in het kader van de exportkredietverzekering, heeft de regering het wenselijk geacht de bevoegdheid van deze instelling uit te breiden tot de verzekering van investeringen (12). Inderdaad, het is eenvoudiger de verlening van investeringsgaranties toe te vertrouwen aan een reeds bestaande instelling die daartoe de vereiste kwalificaties (bedrijfseconomisch, juridisch en verzekeringstechnisch) bezit, dan over te gaan tot de oprichting van een nieuwe afzonderlijke dienst. Ook de vorming van een afzonderlijk fonds brengt veel last met zich mee.

Door artikel 8, (bepaling ter vervanging van al. 1 van art. 12 van het organiek statuut van de N.D.), worden de beheerraad en de voordij van de regering aangepast aan de nieuwe omstandigheden: «De dienst wordt beheerd door een raad van beheer, samengesteld uit een voorzitter, een ondervoorzitter en negen leden, die door Ons worden benoemd en kunnen worden afgezet. De Minister van Economische Zaken, de Minister van Financiën, de Minister tot wiens bevoegdheid de buitenlandse handelsbetrekkingen behoren en de Minister tot wiens bevoegdheid de ontwikkelingssamenwerking behoort, dragen elk een lid van de raad voor, in hoedanigheid van afgevaardigde.»

Machtiging van de N.D. de risico's verbonden aan bepaalde Belgische investeringen in het buitenland te waarborgen.

De wet van 30 december 1970 heeft in werkelijkheid een drievoudig doel. Zij beoogt:

- de verhoging van het plafond der verbintenissen van de N.D. en van de verbintenissen van de Staat;
- het machtigen van de N.D. de risico's verbonden aan Belgische investeringen in het buitenland te waarborgen;
- en de aanpassing van de statuten van de dienst aan de eisen van een snelle en doeltreffende werking (of van een soepeler werking).

Verder zal geen aandacht besteed worden aan de nieuwe structuur en aan de nieuwe financiële voorzieningen voor de Dienst (13). Trouwens, in de huidige stand van zaken is het vanzelfsprekend niet mogelijk reeds ramingen te maken met betrekking tot de nieuwe verbintenissen die uit de verzekering van investeringen kunnen voortvloeien. De financiële middelen van de DelcredereDienst (dotatie en algemene reserve) zullen voor de investeringsrisico's een wettelijke beperking vormen, zoals reeds het geval was voor de export-, import- en herverzekeringsrisico's. Een apart intern plafond blijkt momenteel uitgesloten (14).

In deze machtigingswet komen enkel algemene bepalingen voor betreffende het in te voeren garantiestelsel. Zo zullen de begrippen «investering» en «risico» later gedefinieerd worden in een uitvoeringsbesluit, zoals onmiddellijk zal blijken uit de tekst van de wet.

Onze aandacht zal gericht worden enkel op de artikelen tot wijziging van de statuten van de N.D. die ertoe strekken de investeringen in het buitenland te garanderen. Het zou ons te ver voeren ook andere bepalingen, die eveneens van rechtswege op de investeringsgarantie toepasselijk zijn te behandelen. Het doel van dit betoog is niet een analyse van de statuten van de N.D.

Ziehier art. 1 van de wet, (bepaling ter vervanging van art. 3 van de Statuten van de N.D.):

«Art. 3. - § 1. Aan de Nationale DelcredereDienst wordt opgedragen de buitenlandse handel en de Belgische investeringen in het buitenland te bevorderen.

«§ 2. Hij voert zijn opdracht uit door het verlenen van de volgende tussenkomsten:

«1° De Nationale DelcredereDienst kan waarborgen verlenen die strekken tot beperking van de risico's, inzonderheid de kredietrisico's, verbonden aan verrichtingen van de buitenlandse handel, alsmede van de risico's verbonden aan Belgische investeringen in het buitenland. In-

vesteringen in ontwikkelingslanden moeten de economische en sociale expansie van het land waar zij plaatsvinden en de economische betrekkingen van dat land met België kunnen bevorderen; investeringen in andere landen moeten samenhangen met verrichtingen van de buitenlandse handel of zodanige verrichtingen kunnen bevorderen.

«De Koning bepaalt welke verrichtingen kunnen beschouwd worden als investeringen in de zin van deze wet. «2°. Wanneer verrichtingen als bedoeld in 1° risico's inhouden waarvan de belangrijkheid en de duur de technische mogelijkheden van de verzekering voor de dienst te boven gaan, doch hun verwezenlijkheid door de regering niettemin gepast wordt geacht, kan de dienst ze rechtstreeks voor rekening van de Staat waarborgen.

«§3. De in 1° van §2 bedoelde operaties kunnen slechts gewaarborgd worden tegen de politieke en catastroferisico's die zijn omschreven door de Koning.»

Welke investeringen?

De vraag welke investeringen dienen gegarandeerd te worden valt samen met de vraag welke personen in aanmerking kunnen komen voor de garantieverlening.

De wet van 30 december 1970 heeft niet de bedoeling om het even welke investering in ontwikkelingslanden te steunen. Het K.B. tot uitvoering van deze wet, volgend op de afkondiging ervan, zal een definitie verstrekken aan de hand van de concrete gevallen die van heden af door de N.D. worden onderzocht (15).

Met betrekking tot de ontwikkelingslanden zijn er twee grote vereisten: de investeringen moeten ter plaatse de sociaal-economische expansie in de hand werken van het land waar zij plaats vinden, wat betekent dat deze investeringen in de eerste plaats de belangen moeten dienen van het investeringsland (16), en de economische betrekkingen tussen België en het begunstigde land bevorderen. Indien de investering ertoe bijdraagt een klimaat van vertrouwen en samenwerking te scheppen en de twee landen ertoe aanzet nauwere economische betrekkingen aan te knopen, dan kan de invloed daarvan op het handelsverkeer, hoewel onrechtstreeks, toch voldoende groot zijn om in overweging genomen te worden.

Voor de andere landen geldt als maatstaf dat de voorgenomen investering verband houdt met een lopende of toekomstige verrichting op het gebied van de buitenlandse handel.

De regering heeft geen omschrijving gegeven van het begrip investering om haar mogelijkheden niet te beperken. De N.D. beslist over elk geval afzonderlijk. Er is dus geen automatisme. Soepelheid is geboden, terwijl er ook waarborgen moeten zijn tegen risico's bij speculatieve transacties.

Wat de verdere omschrijving van het begrip investering betreft, zegt de memorie van toelichting enkel dat «de regering zich heeft aangesloten bij de pragmatische benadering waarvan de wereldbank is uitgegaan bij de uitwerking van het Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen Staten en onderdanen van andere Staten, opgemaakt te Washington op 18 maart 1965» (17).

Om na te gaan of een verrichting een investering uitmaakt, gaat het ICSID hiervan uit: «While the Convention requires that disputes submitted to the Centre arise directly out of an investment', it deliberately does not define the latter term. Paragraph 27 of the Report points out that such definition was not attempted 'given the essential requirement of consent by the parties'. However, while in respect of most transactions there should be little doubt about their proper characterization, there will be some for which this point is in doubt. While of course the fact that the parties submit a dispute to the Centre

indicates implicitly that they consider it to arise out of an investment, this presumption can be strengthened if the parties indicate (preferably in the consent agreement) explicitly that they consider their transaction to constitute an investment and specify the features on which this conclusion is based: its permanence or long duration, the extent of the resources committed by the 'investor', the expectation of profit, etc.» (18).

Het begrip investering moet evenwel nader toegelicht worden. Als subjecten van de garantieverlening komen de ondernemingen in aanmerking. Maar wat gebeurt er bijvoorbeeld met de uitgifte van aandelen of obligaties op de Belgische kapitaalmarkt door bedrijven, vennootschappen, instellingen uit minderontwikkelde landen?

In de huidige stand van zaken mag men dus stellen dat, naast de nadere bepaling die zal volgen door een K.B. desbetreffende, voor de omschrijving van het begrip «investering» een zeer uitgebreide beoordelingsbevoegdheid aan de N.D. wordt toegekend. De wet blijft inderdaad zeer vaag wat de aard van de investeringen betreft.

Nu lijkt het mij toch niet onmogelijk van meet af aan een bepaling voorop te stellen, en meen ik dat in dat verband de bilaterale akkoorden van België met ontwikkelingslanden (zie supra) een belangrijke aanduiding verschaffen. Het bestaan van een bilateraal akkoord met het investeringsland is immers soms de *conditio sine qua non* voor het verlenen van een garantie, en het is derhalve te verwachten dat de opvatting van de dienst welke de garantie biedt toch wel enigszins zal moeten gelijklopen met deze van de bilaterale overeenkomsten.

In de recente overeenkomst tussen België en de Republiek Indonesië inzake de aanmoediging en de wederzijdse bescherming van investeringen (19), vinden wij te lezen (art. 3):

«De term 'investeringen' omvat iedere rechtstreekse of onrechtstreekse inbreng van kapitalen of alle andere vormen van activa, in nijverheids-, handels- of landbouwondernemingen geïnvesteerd of opnieuw geïnvesteerd.

«Volgens de bewoordingen van deze overeenkomst worden inzonderheid maar niet uitsluitend beschouwd als investering:

«a) Roerende en onroerende goederen, evenals alle andere zakelijke rechten zoals hypotheeken, inpandgeving, zekerheidsstellingen, vruchtgebruik of soortgelijke rechten;

«b) Maatschappelijke aandelen of andere bewijzen van majoritair of minoritair deelgenootschap;

«c) Schuldvorderingen en rechten op enige prestatie met economische waarde;

«d) Auteursrechten, fabrieksmerken, octrooien, technische methoden, handelsbenamingen, handelsmerken en 'goodwill';

«e) Publiekrechtelijke concessies, met inbegrip van de concessies voor prospectie, de winning en de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen.»

Alle bestaande stelsels gaan ervan uit dat alleen nieuwe investeringen voor garantieverlening in aanmerking dienen te komen. Het garanderen van alle bestaande investeringen zou het obligo van de dienst op onaantoonbare wijze verzwaken. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de «verworven» rechten die voor talrijke minderontwikkelde landen zijn ontstaan ten gevolge van hun pas bekomen onafhankelijkheid. Er moet bijgevolg een onderscheid worden gemaakt tussen investeringen ante en post de coloniale periode (20) om te vermijden dat een systeem zoals het onze ondermijnd zou worden.

Bovendien zal voor deze nieuwe investeringen de instemming van het investeringsland als een der belangrijkste vereisten beschouwd worden voor het verlenen van de garantie. Volgens het ontwerp tot multilaterale garantieverlening (zie infra) zou men onder nieuwe inves-

teringen moeten verstaan investeringen die plaats vinden na afgifte van een garantieverklaring of van een bindende verklaring dat garantie zal worden verleend op voorwaarde dat het investeringsland zijn instemming geeft of de investeerder overgaat tot zijn investering ⁽²¹⁾.

Hoe het ok zij, het begrip investering is moeilijk te definiëren, en een nadere omschrijving zal afhangen van het toekomstig garantiebeleid.

De meeste garantiesystemen voorzien tegenwoordig in de dekking van drie verschillende soorten directe investeringen, nml. deelnemingen in vreemde ondernemingen, kapitaalinvesteringen in filialen, en leningen op lange termijn (met een minimumlooptijd van vijf jaar en in samenhang met een investering) die met deelnemingen worden gelijkgesteld. Zo zegt de memorie van toelichting dat «vanuit een economisch standpunt er in de grond geen verschil bestaat tussen langlopende kredieten en deelnemingen in het kapitaal. Precies op dit economisch standpunt steunt het onderhavige wetsontwerp, dat juist tot doel heeft op ondubbelzinnige wijze alle hinderpalen van juridische aard uit de weg te ruimen die zouden kunnen verhinderd hebben dat door de Nationale Delcredere-dienst verleende garanties het gehele economische terrein van de buitenlandse handel zouden bestrijken.» ⁽²²⁾

De toegestane bescherming zal wel verschillen voor elk nationaal stelsel, volgens de verschillende categoriën van kapitaal deelnemingen in een investeringsproject (gewone aandelen, leningen, voorschotten, enz.). De investering kan de vorm aannemen van bijdragen in natura, van machines en materiaal ⁽²³⁾. Door zekere garantiestelsels is de garantieverlener ertoe gemachtigd de overdrachten van technische kennis en andere prestaties van diensten op het vlak van de techniek en het management van ondernemingen uit minderontwikkelde landen te verzekeren. Ten laatste mogen zekere kontrakten tot verschaffing van oktroomen en know-how als investeringen beschouwd worden.

Welke band is vereist tussen de investerende natuurlijke of rechtspersoon en België? Te strenge eisen in dit verband zouden ons bedrijfsleven afzonderen van het internationaal bedrijfsleven, doch anderzijds, een te ruim systeem zou ertoe leiden dat ook vreemde ondernemingen de mogelijkheden zouden krijgen hun investeringen bij ons te dekken. Vanuit de algemene principes van deze wet kan men slechts afleiden dat het investeringsproject binnen de sfeer van het bedrijfsleven van investerend en investeringsland moet liggen.

Welke risico's?

In het nieuw artikel 3 vinden wij dat bedoelde investeringsoperaties slechts worden gewaarborgd tegen de politieke en catastroferisico's die zijn omschreven door de Koning. De Raad van State meende evenwel dat een nadere begripsomschrijving onmisbaar was voor het bepalen van het toepassingsgebied van de nieuwe regeling en stelde deze derhalve voor in de volgende bewoordingen: «Voor de toepassing van deze bepaling wordt onder risico's van politieke aard verstaan: risico's die voortvloeien uit maatregelen genomen door de overheid van het betrokken land, uit een verandering van regime in dat land of uit gebeurtenissen die de normale werking van de politieke instellingen verstoren.» ⁽²⁴⁾

Om dat begrip nader toe te lichten, dient er in dat verband onmiddellijk een zeer belangrijk onderscheid gemaakt te worden tussen politieke en economische risico's. Vanzelfsprekend zal het economisch risico, d.w.z. de verliezen voortvloeiende uit louter commerciële exploitatierisico's, ten laste van de investeerder blijven.

Maar tengevolge van politieke en sociale toestanden in de derde landen zijn de investeerders aan het gevaar blootgesteld van de onteigening, de confiscatie, de blokke-

ring van dividenden en andere arbitraire maatregelen. Het internationaal recht stelt dat dergelijke maatregelen enkel mogen getroffen worden ten algemene nutte en krachtens een wettelijke procedure, dat ze niet mogen ingegeven zijn door discriminatie, noch strijdig zijn met specifieke verbintenissen, en dat zij moeten gepaard gaan met bepalingen die in een billijke vergoeding voorzien ⁽²⁵⁾.

De politieke risico's, welke algemeen verzekerd worden door de garantiestelsels, zijn onder te brengen in drie categoriën:

a) onteigenings- en confiscatierisico's (nationalisering, diverse onteigeningsrisico's) ⁽²⁶⁾

b) risico's van oorlog, burgeroorlog, revolutie en opstand ⁽²⁷⁾

c) transferrisico's, nml. beperkingen en vertragingen op het rapatriëren van kapitalen, inkomsten, dividenden of renten, alsook op het converteren van de lokale munt ⁽²⁸⁾.

De dekking tegen catastroferisico's, zoals overstroming, aardbeving, vulkanische uitbarsting en andere natuurrampen, is wel kenmerkend voor ons garantiestelsel.

Werking van het Belgisch garantiestelsel.

Reeds werd erop gewezen dat het invoeren van een garantiestelsel geen recht schept in hoofde van de investeerder. Een beslissing van de N.D. zal voor elk geval uitmaken of een garantie al dan niet zal geboden worden. De Dienst zal moeten nagaan of de investeringen in de ontwikkelingslanden «de economische en sociale expansie van dat land en de economische betrekkingen van dat land met België kunnen bevorderen». Een ruime beoordelingsvrijheid wordt aan de Raad van Beheer overgelaten. Zij zal de verhouding moeten nagaan tussen enerzijds de risico's aan een bepaalde operatie verbonden, en anderzijds, het nationaal belang of de gunstige weerslag op de ontwikkelingshulp of de buitenlandse economische betrekkingen.

Bij de vervulling van haar taak zal de Dienst noodgedwongen ertoe gebracht worden een aantal bijkomende voorwaarden te stellen of bepaalde minimumvereisten in aanmerking te nemen.

De omvang van de risico's tegen dewelke de investeerder dekking zoekt, is grotendeels afhankelijk van de algemene houding van het investeringsland, en meer bepaald, van de wijze waarop op een bepaald investeringsproject wordt ingegaan. Zo zal bijvoorbeeld een investeerder nimmer door het afsluiten van een garantie voordelen kunnen verkrijgen, welke hem uitdrukkelijk worden onthouden door de rechtsregelen die in het investeringsland op het moment van het afsluiten van deze garantie gelden ten aanzien van zijn investering.

Wij zagen reeds dat een regime der investeringen werd uitgewerkt, door bilaterale overeenkomsten zowel als door de OECD Draft Convention on the Protection of Foreign Property. Het bestaan van een overeenkomst wordt in sommige garantiestelsels als een vereiste beschouwd, in andere hoogstens als een 'incentive' voor nieuwe investeringen. In deze verdragen verplicht het investeringsland zich hoofdzakelijk materiële normen in acht te nemen voor de behandeling van Belgische investeringen, en «een bescherming te bieden welke op zijn minst gelijk is aan diegene genoten door de onderdanen van een andere Staat, en ze mag in geen geval minder gunstig zijn dan diegene welke door het Internationaal Recht wordt erkend» ⁽²⁹⁾.

Wel zal de garantieverlener op een minimum aan medewerking vanwege het investeringsland moeten kunnen rekenen. Praktisch komt het hierop neer, dat de N.D. de zekerheid zal moeten hebben dat de regering van het investeringsland instemt met de investering, dat ze de N.D.

of de Belgische Staat zal erkennen als rechtsopvolger van de investeerder in diens rechten en vorderingen, en dat met het investeringsland een bevredigende regeling is getroffen tot afwikkeling der vorderingen.

Het spreekt vanzelf dat garantieverlening ten aanzien van investeringen die op tegenstand stuiten van het investeringsland in tegenstrijd zou zijn met de principes van de nieuwe wet. Wat de rechtsopvolging betreft, is het logisch dat de N.D. slechts zal overgaan tot het garanderen van een investering, als ze over een effectieve verhaalsprocedure beschikt. Een bevredigende regeling tot afwikkeling van de vorderingen bestaat erin in een arbitrageprocedure te voorzien, of in die van het ICSID.

Het verlenen van de garantie.

Het verkrijgen van een garantie gebeurt door het afsluiten van een privaatrechtelijke overeenkomst met de Dienst. Het feit van in een minderontwikkeld land te investeren schept als zodanig geen wettelijk recht tot garantieverkrijging in hoofde van de investeerder. De Dienst is dus vrij al dan niet met de investeerder te contracteren, en een aantal gegevens betreffende de investering en de investeerder zullen moeten verstrekt worden.

De Dienst kan waarborgen verlenen die strekken tot beperking van de risico's verbonden aan Belgische investeringen in de ontwikkelingslanden. Daarbij komt dat de verzekering voor rekening van de Staat nu eveneens op de investeringsverrichtingen van toepassing zal zijn (nieuw art. 3, § 2, 2°). Doch de bevoegdheid van de Dienst wordt in dat geval strenger afgebakend (art. 9 van de wet, bepaling ter vervanging van art. 13, al. 3, 4, 5).

Voor alle door de Delcredere gedekte zaken blijft een deel ten laste van de investeerder. Dit deel kan min of meer belangrijk zijn, en voor de meeste bestaande stelsels is het in de gunstigste gevallen tot 10% beperkt. Wij behouden dus het systeem van de deelneming van de verzekerde in de risico's. «Ongeacht de duur en de aard van het krediet neemt de gerechtigde op de waarborg deel in de door de Dienst gedekte risico's. In uitzonderlijke gevallen kan, met goedkeuring van de Minister van Financiën, van deze verplichting worden afgeweken, behalve indien de waarborg betrekking heeft op een investeringsverrichting.» (art. 2, bepaling ter vervanging van art. 4).

«De waarborg wordt slechts door de Dienst verleend mits betaling van premies vastgesteld volgens de aard, de gewichtigheid en de duur van het gedekte risico.» (id.) Het normaal bedrag der jaarlijkse premies ligt beneden 1% van het hoofdbedrag der investering. Dit vergt momenteel geen verder commentaar, de technische werking van de Dienst moet ik hier trouwens onbesproken laten. Toch blijkt het mij mogelijk dat bijkomende reducties zouden toegestaan worden zo in bepaalde gevallen door bilaterale akkoorden of multilaterale verdragen een bijkomende bescherming verleend wordt.

Tal van problemen werden onbesproken gelaten. Beoeld worden problemen van meer technische aard, zoals maximaal gegarandeerd bedrag, degressieve dekking, beperking per investeringsland en per investeerder (wat met grote concerns?). Maar het is ook voorbarig normen daaromtrent voorop te stellen.

Opvallend in deze wet zijn de algemene bewoordingen en de ruime appreciatiebevoegdheid van de N.D., welke nochtans aan een diepgaande controle van de regering onderworpen blijft.

Investeringsgeschillen.

Als op grond van een garantieovereenkomst aan een investeerder een uitkering wordt gedaan op grond van bv. een discriminatoire onteigening, zal door de benadeelde partij een procedure moeten worden gevoerd tegen het in-

vesteringsland tot het bekomen van een compensatie. Met andere woorden, de garantieverlener zal in de rechten en vorderingen van de investeerder moeten kunnen treden, en het investeringsland zal deze subrogatie moeten aanvaarden.

Waar vroeger de oplossing van deze geschillen alleen te vinden was in algemene regelen van Internationaal Recht of in overeenkomsten, zullen wij, nu in België de Convention on the Settlement of Investment Disputes van kracht is, vooral aandacht besteden aan deze bijzondere procedure.

Een garantiestelsel zou zijn doeltreffendheid verliezen als om een uitkering te krijgen de verzekerde op de oplossing van het investeringsgeschil moet wachten ⁽³⁰⁾.

Zoals gezegd, zal in navolging van de Conventie van de Wereldbank de investeerder, onderdaan van een Staat, de procedure voeren, en niet de Staat zelf. Art. 27 van deze conventie zegt: «No contracting State shall give diplomatic protection, or bring an international claim, in respect of a dispute which one of its nationals and another Contracting State shall have consented to submit or shall have submitted to arbitration under this Convention, unless such other Contracting State shall have failed to abide by and comply with the award rendered in such dispute.»

Nu zegt art. 11 (ongewijzigd) van de Statuten van de N.D. dat de N.D. van rechtswege gesubrogeerd is in al de rechten en vorderingen van de waarborghouder uit hoofde van de verrichting welke het voorwerp van de waarborg uitmaakt, en wel in de mate van zijn daadwerkelijke tussenkomst.

De subrogatie van art. 11 zou dan niet kunnen plaatsvinden volgens de bepalingen van het Verdrag van de Wereldbank, hetwelk stelsel de substitutie van de N.D. in de rechten van de investeerder principieel niet aanvaardt.

Het probleem heeft zich reeds gesteld voor andere garantiestelsels ⁽³¹⁾, maar bij ons is de struikelsteen het publiekrechtelijk karakter van de N.D. In het buitenland werd reeds de oplossing voorgeteld om aan de uitkering een voorlopig karakter toe te kennen, doch om verschillende redenen werkt dit noch de goede werking van de Dienst, noch de rechtszekerheid in de hand.

Een 'consent' tot de jurisdictie van het ICSID moet elke procedure voor dit centrum voorafgaan, en de partijen blijven daar onherroepelijk door gebonden. Het ICSID heeft zelf een model clause voorgesteld om ons probleem op te lossen:

«It is hereby agreed, that the right of the Investor to request the settlement of a dispute by the Centre or to take any step as a party to a proceeding pursuant, to this agreement shall not be affected by the fact that he/it has received full or partial compensation, on a conditional or an absolute basis, from any third party (whether a private person, a State, a governmental agency or an international organization), with respect to any loss or injury that is the subject of the dispute; [provided that the Host State may require evidence that such third party agrees to the exercise of those rights by the Investor.]» ⁽³²⁾.

Om het nuttig effect én van de jurisdictie van het Centrum én van het garantiestelsel te vrijwaren bestaat dus voor de investeerder de mogelijkheid de procedure te voeren in naam van de N.D. of, in zekere gevallen (nieuw art. 3, § 2, 2°), van de Staat.

Inschakeling van het Belgisch garantiestelsel in een toekomstig multilateraal garantiestelsel.

Art. 7 van de wet (bepaling ter vervanging van art. 10) zegt: «De Dienst kan, met inachtneming der vormen en voorwaarden vastgesteld bij Koninklijk Besluit, met buitenlandse instellingen of met internationale organisaties waaraan België lid is, overeenkomsten tot samenwerking,

met name herverzekerings- of medeverzekeringscontracten afsluiten.»

De laatste tien jaren werd geijverd aan een ontwerp voor een multilateraal garantiestelsel. Het laatste ontwerp van de Wereldbank (Articles of Agreement of the International Investment Insurance Agency) wordt heden onderzocht door de regeringen. Op de samenkomsten van Den Haag in december 1969 werd ook voorgesteld dat door de EEG-landen een gemeenschappelijk verzekeringsstelsel voor investeringen zou geschapen worden. Doch dit voorstel zit klaarblijkelijk nog in zijn kinderschoenen.

Zeër belangrijke investeringsoperaties gaan uit van internationale concerns of van investeerders van verschillende nationaliteiten, en derhalve wordt het gebrek aan coördinatie tussen de verschillende nationale stelsels scherp gevoeld, en ondervinden de landen welke nog niet over een dergelijk garantiestelsel beschikken grote moeilijkheden. De Wereldbank heeft het principe van de complementariteit van nationaal en multilateraal garantiestelsel in het licht gesteld.

Wel is het zo dat dit stelsel opnieuw een overgangsperiode zal vereisen, maar ondertussen zou het te creëren organisme een driefvoudige functie kunnen vervullen:

— herverzekeringsorganisme voor de nationale verbin-tenissen (met als onmiddellijk gevolg een verlaging van het obligo der nationale stelsels)

— organisme voor het garanderen van plurinationale investeringen

— studiedienst welke adviezen zou verstrekken over investeringsprojecten volgens algemeen aanvaarde principes en maatstaven.

VI. Slotbeschouwingen.

Nauwelijks moet er nog aan herinnerd worden dat de bevordering van investeringen in ontwikkelingslanden thans beschouwd wordt als een internationale verplichting, waaraan de rijke industrielanden zich moeilijk kunnen onttrekken.

België heeft nu op haar beurt een zeer belangrijke stap in die richting gezet.

Ik heb in deze studie het Belgische garantiestelsel behandeld in het licht van de ontwikkelingshulp, terwijl de tekst van de eigenlijke wet dit principe niet even duidelijk op de voorgrond plaatst. Zou onze hulpverlening vooral op onze belangen gaan stoelen? De ondernemingen beslissen immers alleen in de ontwikkelingslanden te investeren zo dit rendabel is. Weze maar verwezen naar de controverse in dit verband bij de behandeling van het wetsontwerp (³³).

Het lijkt mij dat de enige doelstelling van de wet niet de ontwikkelingshulp is, maar wel dat deze wet de investeringen in de minderontwikkelde landen in hoge mate zal aanwakken. De regering is immers van oordeel geweest dat de nauwe banden die tussen tal van verzekerde zaken en de ontwikkelingssamenwerking bestaan, de aanwezigheid van de Minister onder wiens bevoegdheid de ontwikkelingssamenwerking valt in het overlegorgaan rechtvaardigde (³⁴).

Het hoeft verder geen betoog dat het bedrijfsleven geen filantropie is. Maar dit is nog geen reden om de rug te keren aan de latente ontwikkelingsmiddelen en produktiefactoren der minderontwikkelde landen, op grond van de overweging dat investeringen in geïndustrialiseerde landen beter beantwoorden aan de aspiraties van het bedrijfsleven. Oom aan alle eisen een antwoord te geven heeft de wet vooropgesteld dat de investeringen tegelijkertijd de economische en sociale expansie van het land waar zij plaatsvinden en de economische betrekkingen van dat land met België kunnen bevorderen.

Is het dan zo niet dat de kapitalen die naar de ontwikkelingslanden gaan vloeien, verder zullen aangewend wor-

den tot de aanschaffing van nieuwe investeringsgoederen, welke door de geïndustrialiseerde landen worden geproduceerd, en dat een verhoging van het economisch niveau de vraag van die landen naar onze consumptiegoederen zullen verhogen?

Maar het onbeproefd karakter van de meeste sectoren van de economie in de overzeese gebieden, of zelfs het niet bestaan van een bedrijfsleven aldaar, verantwoorden de terughouding of de onverschilligheid van de privé-sector, samen met de risico's waarvan hoger sprake was. Een belangrijke taak staat daarbij nog open voor de garanti-verlener, die door een spel van soepele maatstaven en prioriteiten de privé-investeringen in de ontwikkelingslanden zal kunnen beïnvloeden. De voorgedij van de regering zal daarbij een beslissende invloed kunnen uitoefenen.

Het maakt verder geen twijfel uit dat investeringen van de geïndustrialiseerde landen op velerlei gebieden voor de ontwikkelingslanden een buitengewoon belang vertonen. De creatie van lokale industrietakken maakt het bijvoorbeeld mogelijk de exploitatie van de grondstoffenreserve van een bepaald land te bevorderen, en maken het voor dat land mogelijk sommige ingevoerde goederen te vervangen door produkten die ter plaatse worden gefabriceerd; zij bestrijden aldus het tekort op de betalingsbalans en zij hebben zeer gunstige sociale gevolgen, doordat zij leiden tot het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen waardoor lokale technici kunnen worden opgeleid.

Andere voorbeelden (³⁵) zouden nog kunnen wijzen op de rol die investeringen, zelfs van marginale aard, zouden kunnen spelen om de ontwikkelingslanden ter hulp te komen en de economische betrekkingen tussen België en het land waar de investering plaats vindt te verstevigen en zelfs te bevorderen.

Het slagen van een investeringsverrichting zal grotendeels afhangen van de gedraging van de investeerder en de aard van de investering. In een gezonde opvatting van de ontwikkelingshulp wordt verwacht dat het privé-kapitaal zich zal integreren in de economische structuur en de psychologische atmosfeer van de betrokken ontwikkelingslanden. De investeerder zal bijvoorbeeld rekening moeten houden met plan-economiën. Er bestaat immers een gevaar dat ondernemingen, opgericht in ontwikkelingslanden, «eilanden» zouden vormen.

Daar ik mij wens te beperken tot een algemene beschrijving van de toepassing van de nieuwe wet op de ontwikkelingssamenwerking, is het niet mogelijk in het kader van deze uiteenzetting de resultaten van de bestaande garantiestelsels te beoordelen. Daarvoor moet men het bedrag der uitgezonden garanties met het totaal bedrag der in ontwikkelingslanden verrichte investeringen vergelijken. Daarbij komt dat voor de meeste stelsels de reële incidentie van de investeringsgarantie op de ontwikkelingshulp moeilijk te achterhalen is omwille van hun recente inwerkingtreding (³⁶). Wel werd er vastgesteld dat een zeker aantal belangrijke investeringen niet zouden verricht geweest zijn zonder een verzekering tegen politieke risico's; ook mag terloops nog gewezen worden op het feit dat de privé-bankinstellingen over het algemeen geen financiële deelneming in een project wensden te nemen wanneer dit project niet gedekt is door een garantie tegen politieke risico's.

Een ander resultaat van het instellen van het garantiestelsel zal zijn dat zodoende zal vermeden worden dat de investeerders, door aan «self-insurance» te doen, van het product van hun investeringen enorme investeringspremies zouden moeten afhouden, die de noodzakelijkheid van een gezonde ontplooiing tegengaan. Daarentegen zal het garantiestelsel de mogelijkheid bieden de minimum winstdrempel te verlagen, o.a. door het verschuiven van de delgingstermijnen. Op indirecte wijze zal dus in de be-

drijfsverhoudingen met minderontwikkelde landen het klimaat verzacht worden.

Wanneer buitenlandse privé-investeringen samenhangen met een levering van kapitaalgoederen, leiden zij tot een realistische koppeling van de buitenlandse handelsbelangen van het exporterende land aan de ontwikkelingshulp.

Dit werd dan ook duidelijk door de wet van 30 december 1970 beoogd.

Charles VUYLSTEKE
Dr. in de rechten
Stud. Lic. Eur. recht.

(1) Zie verder «De Ontwikkelingshulp», Congres Gent 1967, Sem. v. Toeg. Econ., R.U.G., Referaten, p. 127 e.v.

(2) Cfr. the OECD Draft Double Taxation Committee.

(3) O.a. het United Nations Development Programme (UNDP).

(4) O.a. de International Finance Corporation (IFC).

(5) Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling (Wereldbank of IBRD), Afrikaanse Ontwikkelingsbank, Aziatische Ontwikkelingsbank, Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank, en in zekere mate de Europese Investeringsbank.

(6) De Belgische Regering sloot dergelijke verdragen met de Republiek Indonesië, het Koninkrijk Marokko, de Republiek Tunesië en voert onderhandelingen met de Democratische Republiek Congo.

(7) OECD Draft Convention on the Protection of Foreign Property (ontwerp van de OESO van 1967).

(8) Goedgekeurd door België door de wet van 17-7-1970, Belg. Staatsblad 24-9-70; commentaar zie Delaume, La Convention pour le règlement des différends relatifs aux investissements entre Etats et ressortissants d'autres Etats, Clunet, 1966; G. Schwarzenberger, Foreign Investments and International Law, Stevens, 1969, p. 135; Delaume, RBDI, 1968, p. 357; verslag namens de Commissie voor Buitenlandse Zaken uitgebracht door de Heer Van Bogaert, Senaat, zitt. 1969-70, 13-5-1970.

(9) 10 van de leden van de DAC (Development Aid Committee van de OESO) beschikken over een nationaal garantiestelsel: de Verenigde Staten (sinds 1949), Japan (1956), de Duitse Bondsrepubliek (1960), Noorwegen (1964), Australië (1966), Denemarken (1966), Zweden (1968), Nederland (1969), Zwitserland (1969), Canada (1969).

Voor een volledig overzicht met synthese, zie: L'Observateur de l'OCDE, aug. 1970; Investir dans le Tiers Monde, OCDE, 1970; P.-F. Smets, La garantie des investissements privés étrangers dans les pays en voie de développement, Revue de la Banque, 1970, nr. 1.

(10) Strict genomen verstaat met door «garantie» een dekking van 100% van de investeringswaarde; de «verzeke-

ring» dekt slechts een zeker procent van de investering. Of-schoon de meeste nationale systemen slechts een gedeeltelijke dekking verschaffen, wordt de term «garantie» het meest gebruikt.

(11) K.B. nr. 42 van 31-8-1939 (gewijzigd door de wetten van 21-4-1949, 1-3-1957, 31-12-1958, 25-7-1960, 27-7-1962 en 3-6-1964, en door de K.B. nr. 10 van 18-4-1967 en nr. 75 van 10-11-1967) en K.B. van 1-9-1960 (gewijzigd bij K.B. van 14-7-1951, 3-2-1959, 9-9-1960 en 9-10-1962).

(12) Onderscheid investeerder en exporteur, zie Prof. Mr. P. J. G. Kapteyn, Rapport inzake een Nederlands garantiesysteem voor investeringen in minderontwikkelde landen, Staatsuitgeverij, 's Gravenhage, 1966, p. 20.

(13) Zie Memorie van toelichting, Kamer, 1969-1970, 31-7-1970, p. 2.

(14) Zie Memorie van Toelichting, p. 9.

(15) Verslag van H. Mottard, Kamer 1969-1970, 27-10-70, p. 4.

(16) Memorie van Toelichting, p. 7.

(17) Memorie van Toelichting, p. 8.

(18) Model Clauses recording Consent to the Jurisdiction of the ICSID, ICSID 5.

(19) Djakarta, 15-1-1970.

(20) Cfr. van EMde BOas, C.M.L.; 1963-1964, p. 284 en 286.

(21) Kapteyn, op. cit., p. 16, e.v.

(22) Memorie van Toelichting, p. 8.

(23) Voor zover deze niet vallen onder de normale regeling van de exportkredietverzekering.

(24) Advies van de Raad van State, Parl. Doc., Kamer, 751 (1969-1970) nr. 1, p. 15.

(25) Verdrag België-Indonesië, art. 5; OECD Draft Convention, art. 3 (en art. 6); zie Schwarzenberger, op. cit., p. 159; U.N. Declaration on Permanent Sovereignty over Natural Resources, Cfr. van Emde Boas, op. cit., p. 280.

(26) Wat betreft het wel bekende fenomeen van de «creeping expropriation» (omstandigheden waarin de vreemde autoriteiten de investeerder zodanig in zijn rechten of in zijn handelingsvrijheid aantasten, dat deze maatregelen met ont-eigening gelijk te stellen vallen), lopen de standpunten uiteen. Hier heeft men inderdaad te doen met een onduidelijke afgrenzing van beide risicovormen: commerciële en politieke risico's.

(27) De vernielingen als gevolg van een oorlog van algemene aard (international war) komen niet in aanmerking.

(28) Zie Kapteyn, op. cit., p. 28.

(29) Art. 1, 3 van de Overeenkomst België-Indonesië.

(30) Dit zou neerkomen op het verzekeren van het risico dat het investeringsland de arbitrale uitspraak niet zou nakomen.

(31) Kapteyn, op. cit., p. 35 e.v.; Nipel S. Rodley, CYIL, Volume IV, 1966.

(32) Zie nota (18).

(33) Verslag Mottard, p. 7 en amendement Kevers, Senaat, 1969-1970, 11-12-1970.

(34) Memorie van Toelichting, p. 5-6.

(36) Uitzondering gemaakt voor de Verenigde Staten, Japan en de Duitse Bondsrepubliek.

HULDE AAN DE HEER KRINGS

Op de jaarlijkse dies natalis van de Rijksuniversiteit te Gent (6 maart 1971) werd hulde gebracht aan de heer Krings, Koninklijk Commissaris is voor de gerechtelijke hervorming.

Het Rechtskundig Weekblad is gelukkig hierna de korte toespraak die door Professor Marcel Storme werd gehouden te publiceren en zich aldus bij deze welverdiende hulde te mogen aansluiten.

* * *

Op een ogenblik dat een Nederlandse schrijfster walgt «om de terreur die in onze maatschappij wordt uitgeoefend door juristen die met hun behoudzucht de samenleving verpesten», op een ogenblik dat in een ander buurland de magistraten van lafhartigheid worden beschuldigd, geniet onze universiteit het voorrecht hulde te mogen brengen aan de heer Ernest Krings, hoogleraar aan de Vrije Universiteit van Brussel en advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie, hulde aan een hoogleraar en een

magistraat, waarvan ik niet aarzel te zeggen dat hij model zou kunnen staan voor de komende juristengeneraties om hen duidelijk te maken dat het recht meer is dan het nahinken van een maatschappelijke evolutie en dat de juristen de moed kunnen opbrengen om deze komende evolutie mede te helpen oriënteren.

De Napoleontische codificatie van 1804 en daaropvolgende jaren die in onze gewesten werd overgenomen, diende dringend te worden gemoderniseerd. Deze eis gold vnl. de hervorming van de rechtspleging.

In 1958 werd de heer Krings eerst als medewerker, nadien als opvolger, van wijlen Charles Van Reepinghen op het Koninklijk Commissariaat benoemd; in 1963 werd het ontwerp van het Gerechtelijk Wetboek reeds in de Senaat ingediend, in 1967 werd het wet en in 1970 trad het volledig in werking.

Twaalf jaren volstonden om de gehele rechterlijke organisatie niet alleen te herdenken, maar haar ook een nieuwe structuur te geven; dezelfde twaalf jaren volstonden eveneens om een tijdrovende, omslachtige en verouderde

procedure te vervangen door een snellere, vernieuwde en moderne rechtspleging.

Dit alles vereiste van de beide ontwerpers het nodige denkwerk om een wetboek van 1675 artikelen op te stellen ;

het vereiste bovendien, en sinds 1966 van de Heer Krings alleen, de daadkracht om de nieuwe regelen te doen aanvaarden door rechtsbeoefenaars die zeer dikwijls sleur en slenter tot recht hadden verheven.

Om dit nieuwe wetboek te doen leven dienden de rechtsbeoefenaars van het hele land dan ook te worden geïnformeerd en « gerecycleerd ». Persoonlijk mocht ik in het kader van onze Rechtsfaculteit talrijke postuniversitaire colloquia inrichten en hierbij telkens beroep doen op de onontbeerlijke medewerking van de Koninklijke Commissaris, de heer Krings, die als geen ander in staat was het nieuwe wetboek toe te lichten en te interpreteren.

Het is deze medewerking aan postuniversitaire leer-
gangen waarover onze universiteit vandaag haar dank
wil betuigen.

Beste collega Krings,

U bent in deze universiteit geen onbekende ; mag ik
er trouwens aan herinneren dat U als student aan de
Vrije universiteit te Brussel, bij de sluiting van uw uni-
versiteit door de bezetter, naar Gent bent gekomen om
alhier uw eindexamen van doctor in de rechten te behalen.

Het is voor mij als collega proximus een grote eer U te
mogen mededelen dat de Raad van Beheer van onze
Alma Mater beslist heeft, op voorstel van de Rechtsfa-
culteit, U de grote medaille van deze universiteit aan te
bieden.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

3e Kamer. — 27 januari 1971.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.

Advocaat-generaal : Mr. Lenaerts.

Advocaat : Mr. Houtekier.

**Arbeidsovereenkomst. — Wijziging van de essentiële be-
standdelen. — Door de werkgever. — Maakt onrecht-
matig een einde aan het contract. — Recht op vergoe-
ding. — Handelsvertegenwoordiger. — Contractbreuk. —
Concurrentiebeding. — Zonder uitwerking.**

*De werkgever die essentiële bestanddelen van de arbeids-
overeenkomst wijzigt, maakt onrechtmatig een einde
aan de overeenkomst zoals zij door partijen was aange-
gaan.*

*Die onrechtmatige beëindiging rechtvaardigt de toe-
kenning van de vergoeding, bepaald in art. 20 van de
ten deze toepasselijke wet op het bediendencontract, zelfs
indien de werknemer de feiten niet heeft ingeroepen als
dringende redenen om zelf het contract ten laste van de
werkgever te verbreken.*

*Na aldus te hebben beslist in verband met een contract
van handelsvertegenwoordiging en na te hebben aan-
genomen dat de jaarlijkse bezoldiging van de handels-
vertegenwoordiger 120.000 fr. overschreed, leidt de rech-
ter er wettelijk uit af op grond van art. 18 derde lid, van
de wet van 30 juli 1963, dat het contractuele concurren-
tiebeding geen uitwerking heeft.*

P.V.B.A. Debouver t./ Vandegraveele.

Gelet op de bestreden sententie, op 27 februari 1970
gewezen door de Werkrechtssraad van beroep te Brugge,
kamer voor bedienden ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de
artikelen 18, 20 van de gecoördineerde wetten betreffende
het bediendencontract van 20 juli 1955, gewijzigd door de wet
van 10 december 1962, 18. lid 3 van de wet van 30 juli 1963
tot vaststelling van het statuut der handelsvertegenwoor-
digers, 1134, 1319, 1320, 1322, 1289, 1290 van het Burgerlijk
Wetboek en 97 van de Grondwet ;

doordat de bestreden sententie door bevestiging van de
beroepen sententie eiseres veroordeelt tot betaling van
122.645 frank en afgifte van attesten en de door eiseres
ingestelde wedereis tot betaling van 299.586 frank en toe-

passing van de compensatie afwijst, om de reden dat
« geïntimeerde » (thans verweerder) bij aangetekende
brief van 8 februari 1968 opzegging van zijn diensten bij
appellante (thans eiseres) heeft gegeven met een termijn
van drie maanden ingaande op 1 maart 1968 ; dat deze
opzegging regelmatig werd gegeven ; dat appellante bij
een eerste brief van 29 februari 1968, eveneens aangete-
kend, haar ongenade verrassing over deze opzegging
mededeelt aan geïntimeerde en hem dadelijk meldt dat
hij opnieuw in dienst zou kunnen treden zo hij verkies-
t bij het verstrijken van de opzeggingsperiode, maar dan met
nieuwe contractuele voorwaarden ; dat appellante op
dezelfde datum van 29 februari een tweede aangetekende
brief richt aan geïntimeerde waarin hem een gemiddeld
zakencijfer wordt opgelegd, namelijk dat van de maanden
maart, april en mei 1966 en 1967 als verplicht quota voor
de maanden maart, april en mei van 1968, en er tevens
wordt geëist « voor de eerste maal op maandag 11 maart »
dat een dagelijks kilometterrapport wordt afgegeven met
een kort overzicht van de prestaties geleverd in de voor-
afgaande week ; dat deze wijziging in de contractuele
voorwaarden op zichzelf reeds een contractbreuk uit-
maakte vanwege appellante ; dat echter dezelfde dag nog
een derde aangetekend schrijven door beroepster werd
gestuurd naar geïntimeerde, waarbij wordt medegedeeld
dat de afrekening en uitbetaling van het saldo der com-
missies over het vierde kwartaal 1967 niet werd gedaan en
dat dit zou geschied zijn op verzoek van beroepene zelf
om fiscale redenen ; dat dit punt door appellante ten
onrechte wordt opgeworpen, waartoe zij haar eigen brief
van 29 februari 1968 inroept in strijd met de stellige ont-
kenning van geïntimeerde, maar dat zij zichzelf geen titel
kan verschaffen ; dat uit dit derde schrijven van 29 februa-
ri 1968 echter tevens met zekerheid vaststaat dat de
betalingen van lonen en commissielonen laattijdig ge-
schiedden, hetgeen eveneens een feitelijke contractbreuk
uitmaakt vanwege de werkgeefster ; dat appellante be-
weert en niet bewijst dat tussen partijen zou zijn overeen-
gekomen de vaste lonen en commissievergoedingen aan
geïntimeerde laattijdig te betalen, terwijl indien dit zou
geschied zijn zonder protest van beroepene, wat deze laat-
ste betwist, een dergelijk gedogen nog geen bewijs zou
kunnen leveren van overeenkomst tot laattijdige betaling,
des te minder vanaf het ogenblik dat een van beide par-
tijten opzegging van diensten had betekend ; dat het schrij-
ven aangetekend verzonden op 5 maart 1968 door de Lan-
delijke Bedienden Centrale namens geïntimeerde duidelijk
het standpunt van deze laatste tegenover de contractbreuk
heeft weergegeven en dat appellante het mandaat van dit
syndicaal organisme niet heeft betwist en overigens in

zaken van sociaal recht niet zou kunnen betwisten ;

dat de weigering door appellante van twee aangetekende brieven, respectievelijk van 8 april en 16 april 1968, uitgaande van de Landelijke Bedienden Centrale, door beroepster niet kan worden ingeroepen als een gebrek aan sommatie vanwege geïntimeerde, vermits zij vrijwillig heeft verzaakt kennis te nemen van de inhoud dezer brieven, waarvan de eerste overigens medeondertekend was door geïntimeerde, om welke reden de vaststelling van de feitelijke contractbreuk door appellante in deze brieven geformuleerd, tegenstelbaar is aan appellante, dat zelfs zonder de verzending van de betwiste aangetekende brieven de eenzijdige contractbreuk van appellante vaststaat door de in haar eigen briefwisseling opgegeven eenzijdige wijzigingen van de tussen partijen afgesloten arbeidsovereenkomst; dat de oorspronkelijke eis tot vergoeding wegens contractbreuk bijgevolg gegrond is; dat om dezelfde reden de vergoeding wegens contractbreuk bij tegeneis gevorderd door appellante moet worden afgewezen als niet gegrond; dat de tegenvordering van appellante tot vergoeding wegens oneerlijke mededinging op grond van het contractueel concurrentiebeding moet worden afgewezen als niet gegrond ingevolge de wet van 30 juli 1963 tot instelling van het statuut der handelsvertegenwoordigers, artikel 18, derde alinea, omdat door appellante zelf zonder dringende redenen contractbreuk werd gepleegd ;

terwijl, eerste onderdeel, eiseres noch door het opleggen bij brieven van 29 februari 1968 aan verweerder van een gemiddeld zakencijfer en een dagelijks kilometerrapport met een kort overzicht van de dienstprestaties van de voorafgaande week, noch door de mededeling dat de afrekening en uitbetaling van het saldo der commissies over het vierde kwartaal 1967 niet werd gedaan op verzoek van verweerder, noch door het feit dat de betaling van lonen en commissielonen laattijdig geschieden, de verbintenis verbreekt, maar integendeel het inzicht heeft, zij het aan andere voorwaarden, de verbintenis verder uit te voeren (schending van de artikelen 1134, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 20 van het koninklijk besluit van 20 juli 1955) ;

tweede onderdeel, de door de sententie vastgestelde eenzijdige feitelijke contractbreuk, bestaande uit de feiten hierboven aangehaald, derhalve de veroordeling van eiseres tot schadevergoeding niet rechtvaardigt en het feit of verweerder tegenover deze contractbreuk al dan niet schriftelijk stelling heeft genomen onverschillig is, temeer daar verweerder deze feiten niet als dringende reden om het contract ten laste van eiseres te verbreken heeft ingeroepen (schending van de artikelen 15 en 20 van het koninklijk besluit van 20 juli 1955) ;

derde onderdeel, de sententie, zonder te betwisten zoals eiseres in haar conclusies staande hield, dat verweerder meer dan 120.000 frank per jaar verdiende, geheel ten onrechte de tegenvordering van eiseres tot schadevergoeding wegens overtreding van het concurrentiebeding afwijst, daar eiseres hoegenaamd geen einde gemaakt had aan de overeenkomst, en evenzeer ten onrechte de vordering tot schadevergoeding verwerpt wegens het onrechtvaardig beëindigen van het contract door verweerder (schending van de artikelen 1134, 1289, 1290 van het Burgerlijk Wetboek, 20 van het Koninklijk Besluit van 20 juli 1955 en 18, lid 3, van de wet van 30 juni 1963) ;

vierde onderdeel, de motieven van de sententie, die aan eiseres een « feitelijke contractbreuk » verwijt afgeleid uit de inhoud van haar brieven van 29 februari 1968 en uit de laattijdige betaling, terwijl eiseres de contractuele betrekkingen voortzet tot 14 april 1968, datum waarop verweerder deze betrekkingen afbreekt, duister, dubbelzinnig en tegenstrijdig zijn, daar door deze « feitelijke contractbreuk » niet vastgesteld wordt of eiseres het inzicht had de verbintenis

te verbreken en zulks tegengesproken wordt door het feit dat eiseres de verbintenis verder uitvoerde en verweerder ze verbroken heeft (schending van de artikelen 20 van het Koninklijk Besluit van 20 juli 1955 en 97 van de Grondwet) ;

Overwegende dat de bestreden sententie, zonder dien-aangaande bestreden te worden, vaststelt: 1) dat verweerder op 8 februari 1968 regelmatig opzegging van zijn diensten heeft gegeven met een termijn van drie maanden ingaande op 1 maart 1968; 2) dat eiseres, op 29 februari 1968, een dubbele willekeurige wijziging aan de contractuele voorwaarden aanbracht, door verweerder een gemiddeld zakencijfer op te leggen en de afgifte van een dagelijks kilometerrapport met een kort overzicht van de prestaties van de voorgaande week te eisen; 3) dat sedert 1 oktober 1967 de betaling van de lonen en commissielonen deels te laat, deels niet geschiedde; 4) dat verweerder deze feiten als contractbreuk aan zijde van eiseres heeft beschouwd en in april 1968 zijn diensten heeft gestaakt ;

Overwegende dat de feitenrechter uit voormelde omstandigheden heeft kunnen afleiden dat eiseres essentiële bestanddelen van de arbeidsovereenkomst heeft gewijzigd en aldus aan de overeenkomst zoals zij door partijen was aangegaan, onrechtmatig een einde heeft gemaakt ;

Dat die onrechtmatige beëindiging de toekenning van de vergoeding, bepaald in artikel 20 van de gecoördineerde wetten van 20 juli 1955, rechtvaardigt, zelfs indien verweerder die feiten niet heeft ingeroepen als dringende redenen om zelf het contract ten laste van eiseres te verbreken ;

Overwegende dat de sententie, door om die redenen te beslissen dat eiseres contractbreuk heeft gepleegd, geen duistere dubbelzinnige en tegenstrijdige motivering inhoudt maar een wettelijke toepassing van evenbedoeld artikel 20 maakt ;

Dat zij, na aldus te hebben beslist en te hebben aangenomen dat de jaarlijkse bezoldiging van verweerder 120.000 frank overschreed, wettelijk eruit afleidt, op grond van artikel 18, derde lid, van de wet van 30 juli 1963, dat het contractuele concurrentiebeding geen uitwerking heeft en wettelijk beslist dat de door eiseres ingestelde tegeneis tot vergoeding wegens een door verweerder gepleegde contractbreuk niet gegrond is ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 20 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract van 20 juli 1955, 1108, 1134, 1315, 1341, 1710, 1984, 2220 van het Burgerlijk Wetboek en 820 van het Gerechtelijk Wetboek ;

doordat de bestreden sententie, door bevestiging van de beroepen sententie, eiseres veroordeelt tot betaling van 122.645 frank en afgifte van attesten en de door eiseres ingestelde tegeneis tot betaling van 299.586 frank en toepassing van de compensatie afwijst, om de reden dat eiseres feitelijke contractbreuk gepleegd had en « dat het schrijven aangetekend verzonden op 5 maart 1968 door de Landelijke Bedienden Centrale namens geïntimeerde duidelijk het standpunt van deze laatste tegenover de contractbreuk heeft weergegeven en dat appellante het mandaat van dit syndicaal organisme niet heeft betwist en overigens in zaken van sociaal recht niet zou kunnen betwisten ; dat de weigering door appellante van twee aangetekende brieven, respectievelijk van 8 april en 16 april 1968, uitgaande van de Landelijke Bedienden Centrale, door appellante niet kan worden ingeroepen als een gebrek aan sommatie vanwege geïntimeerde, vermits zij vrijwillig heeft verzaakt kennis te nemen van de inhoud dezer brieven, waarvan de eerste mede ondertekend was door geïntimeerde, om welke reden de vaststel-

ling van de feitelijke contractbreuk door appellante in deze brieven geformuleerd, tegenstelbaar is aan appellant » ;

terwijl, eerste onderdeel, de brief van 16 april 1968 waarbij, volgens de conclusie van verweerder, « contractbreuk » lastens eiseres « wordt betekend en volledige vereffening wordt gevraagd » door verweerder niet ondertekend was en derhalve geen uitwerking tegenover de verbreking van de arbeidsovereenkomst voor bedienden kan gehad hebben (schending van de artikelen 1108, 1134 van het Burgerlijk Wetboek en 20 van het Koninklijk Besluit van 20 juli 1955) ;

tweede onderdeel, eiseres in haar conclusie de bevoegdheid van de « Landelijke Bedienden Centrale » en de heer Stragier betwistte om namens verweerder de brief van 16 april 1968, waarbij contractbreuk lastens eiseres gezegd vastgesteld werd, te ondertekenen en eiseres hoognaamd geen afstand gedaan had van het recht deze bevoegdheid te betwisten en wel gerechtigd was, ook in het kader van de sociale wetgeving, deze bevoegdheid te betwisten en het feit dat eiseres geweigerd had van deze brieven kennis te nemen daaraan niets afdoet (schending van de artikelen 820 van het Gerechtelijk Wetboek en 2220 van het Burgerlijk Wetboek) ;

derde onderdeel, de Landelijke Bedienden Centrale noch de heer Stragier lasthebbers zijn van verweerder en derhalve niet de bevoegdheid hadden om een juridische akte te stellen in naam van verweerder, namelijk het ondertekenen van de brief van 16 april 1968, en in alle geval geen bewijs van enige lastgeving geleverd wordt (schending van de artikelen 1315, 1341, 1710 en 1984 van het Burgerlijk Wetboek) ;

Overwegende dat de bestreden sententie, zonder dienaangaande bestreden te worden, beslist « dat, zelfs zonder de verzending van de betwiste aangetekende brieven, de eenzijdige contractbreuk van appellante (thans eiseres) vaststaat door de in haar eigen briefwisseling opgegeven eenzijdige wijziging van de tussen partijen gesloten arbeidsovereenkomst » ;

Overwegende dat deze reden volstaat om de beslissing wettelijk te rechtvaardigen, weshalve het middel, dat tegen overtoollige redenen gericht is, bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiseres in de kosten ;

NOOT. — Zie A.P.R., J. Steyaert, Arbeidsovereenkomst (bedienden), nrs. 627, 628 en 660 tot 663.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 23 oktober 1970.

Voorzitter : M. Halleman.

Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.

Advokaat-generaal : M. Depelchin.

Advokaten : Mrs. Simont en van Hecke.

Onrechtmatige daad. — Gebouw. — Instorting. — Verzuim van onderhoud of gebrek in de bouw. — Fout van een derde. — Verhaal van de eigenaar. — Onderscheid naar gelang van de aard van de fout van de derde.

De eigenaar van een gebouw, die krachtens art. 1386 B.W. aansprakelijk is voor de schade door instorting ervan veroorzaakt, wanneer deze te wijten is aan verzuim van onderhoud of aan een gebrek in de bouw, heeft voor

het hele bedrag van de schade waartoe hij gehouden is, een verhaal tegen de derde aan wiens fout het verzuim van onderhoud of het gebrek in de bouw te wijten is.

Wanneer dit verzuim of dit gebrek niet aan de fout van de derde te wijten is, kan het verhaal van de eigenaar enkel slagen in zover, samen met de fout van de eigenaar op grond van art. 1386, een andere door de derde begane fout de schade heeft tweegebracht.

Gemeente Lede e.a. t./ Van Impe e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 9 mei 1969 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over de grond van niet-ontvankelijkheid van de door eiseres ingestelde voorziening door verweester De Leeuw tegengeworpen en hieruit afgeleid dat eiseres niet bewijst dat zij door de gemeenteraad gemachtigd werd de procedure in cassatie in te stellen ;

Overwegende dat eiseres op 19 december 1969 een eensluidend afschrift van de beraadslaging van de gemeenteraad van Lede van 12 november 1969 houdende machtiging aan het Schepencollege om een voorziening in te stellen tegen het bestreden arrest, ter griffie van het Hof heeft neergelegd ;

Dat dit stuk werd overgelegd, overeenkomstig de bepalingen van artikel 1100 van het Gerechtelijk Wetboek. ten bewijze dat de voorziening toegelaten is ;

Dat de grond van niet-ontvankelijkheid niet kan aangenomen worden ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1382, 1383, 1384 en 1386 van het Burgerlijk Wetboek ;

doordat het bestreden arrest, na ontvankelijk te hebben verklaard de hogere beroepen ingesteld door de eisers en door de verweerders Van Impe, en na het beroepen vonnis te niet te hebben gedaan, en onder vaststelling : 1) dat de poort slechts op de hoger liggende kasseistenen kon komen en uit haar bovenste geleider gelicht worden indien zij los kwam van de onderste geleider, terwijl het wegroesten van het opstaande deel van het T-ijzer dit laatste loskomen bepaalde ; 2) dat een gebeurlijke onvoorzichtigheid van Grysouille, geen uitwerking kon hebben indien de poort onderaan door een gaaf T-ijzer in haar baan gehouden werd ; 3) dat voormeld wegroesten derhalve het kantelen van de poort en het ongeval als noodzakelijk gevolg tweegebracht ; 4) dat de poort deel uitmaakt van het gebouw van de echtgenoten Keppens-De Leeuw terwijl het wegroesten een gevolg is van een verzuim in het onderhoud van het gebouw ; 5) dat het ongeval een noodzakelijk gevolg is van de val van de poort, die een instorting uitmaakt van een belangrijk deel van het gebouw, verklaart dat « de partij De Leeuw derhalve verantwoordelijk is voor de aan Van Impe toegebrachte schade », en uitspraak doende over de oproeping tot vrijwaring van De Leeuw tegen de eisers, beslist, na op een aantal feitelijke beschouwingen te hebben gewezen, dat de voorzichtigheid vereiste dat Grysouille, « die dergelijke hinder ondervond op een voorwerp dat door zijn plaats, aanhechting en gewicht gevaar kon opleveren voor anderen, naging of hij geen gevaarlijke toestand tweegebracht had, maatregelen nam om het gevaar te weren of althans de eigenaars waarschuwde omtrent het gevaar dat ontstaan was : dat Grysouille onrechtmatig handelde door zijn verzuim die voorzichtigheid in acht te nemen : dat het ongeval zich niet zou voorgedaan hebben indien die voorzichtigheid in acht genomen geweest was : dat het ongeval derhalve eveneens een noodzakelijk gevolg is van de onrechtmatige gedraging van Grysouille ». en daaruit besluit dat, « in de verhouding tussen partijen

De Leeuw en Grysouille vaststaat, dat het verzuim van laatstgenoemde het kantelen van de poort bepaalde; dat derhalve de vordering tot vrijwaring gegrond is voor de ganse omvang van de schade »;

terwijl de eigenaar die, op grond van artikel 1386 van het Burgerlijk Wetboek, geacht wordt aansprakelijk te zijn voor de schade, door de instorting van zijn gebouw veroorzaakt wanneer deze te wijten is aan een verzuim van onderhoud, slechts een verhaal op een derde heeft in zover de verplichting tot onderhoud, die normaal op hem rust, op die derde is overgedragen, en terwijl in elk geval de aansprakelijkheid voor de persoonlijke daad van een derde niet noodzakelijkerwijze elke aansprakelijkheid bij de eigenaar ten aanzien van verzuim van onderhoud uitsluit, waaruit volgt dat, door te beslissen dat de vordering tot vrijwaring van De Leeuw tegen Grysouille «gegrond is voor de ganse omvang van de schade», om de enkele reden dat Grysouille een fout heeft begaan in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, en zonder erop te wijzen dat de verplichting tot onderhoud door de eigenaar hem ten laste was gelegd, het bestreden arrest de regelen betreffende de aansprakelijkheid uit oorzaak van gebouwen heeft geschonden en, hoe dan ook, niet naar de eis van de wet met redenen is omkleed (schending van al de in het middel aangeduide bepalingen);

en terwijl in het bestreden arrest een tegenstrijdigheid gelijkstaande met het ontbreken van redenen, schuilt, nu het Hof van beroep enerzijds verklaart, dat «een gebeurlijke onvoorzichtigheid van Grysouille die hierna behandeld wordt, geen uitwerking kon hebben indien de poort onderaan door een gaaf T-ijzer in haar baan gehouden werd», maar anderzijds beslist, dat Grysouille «onrechtmatig handelde door zijn verzuim die voorzichtigheid in acht te nemen» (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat het arrest er op wijst, enerzijds, dat het ongeval een noodzakelijk gevolg is van de val van de poort, die een instorting uitmaakt van een belangrijk deel van het gebouw en die tweeweggebracht werd door het wegroesten van een bepaald deel van de deur, wegroesten dat het gevolg is van een verzuim in het onderhoud van het gebouw, zodat verweerster De Leeuw, eigenares van het gebouw, aansprakelijk is voor de aan Van Impe Ingrid toegebrachte schade, en, anderzijds, dat het ongeval zich niet zou hebben voorgedaan indien eiser niet onvoorzichtig gehandeld had, zodat het ongeval «eveneens een noodzakelijk gevolg is van de onrechtmatige gedraging van Grysouille»;

Overwegende dat het arrest aldus het bestaan vaststelt van twee verschillende fouten welke zich beide in oorzakelijk verband met de schade bevinden, te weten een verzuim van onderhoud van een deel van het gebouw, in hoofdte van de eigenares van dit gebouw, en een onvoorzichtigheid in het uitvoeren van werken, in hoofdte van eiser;

Overwegende dat weliswaar de eigenaar van een gebouw, die krachtens artikel 1386 van het Burgerlijk Wetboek aansprakelijk is voor de schade door instorting ervan veroorzaakt, wanneer deze te wijten is aan verzuim van onderhoud of aan een gebrek in de bouw, een verhaal heeft voor het ganse bedrag van de schade waartoe hij gehouden is, tegen de derde aan wiens fout het verzuim van onderhoud of het gebrek in de bouw te wijten is; dat evenwel, wanneer dit verzuim of dit gebrek niet aan de fout van de derde te wijten is, een verhaal van de eigenaar enkel kan slagen in zover, samen met de fout van de eigenaar, op grond van bedoeld artikel 1386, een andere door de derde begane fout de schade heeft tweeweggebracht;

Dat hieruit volgt dat het arrest niet zonder schending van de in het middel aangeduide wetsbepalingen kon be-

slissen dat «de vordering tot vrijwaring gegrond is voor de ganse omvang van de schade»;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, doch enkel in zover het de eisers veroordeelt om De Leeuw Maria volledig te vrijwaren tegen haar veroordeling in hoofdsom, rente en gedingkosten;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan, zegt dat hierover zal beslist worden door de feitenrechter;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 6 november 1970.

Eerste voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Naulaerts.

Advocaat-generaal: M. Detournay.

Advocaten: Mrs. Van Ryn en Bayart.

Handelszaak. — Omvang. — Uitbreiding bij inpandgeving.

— **Handelszaak. — Geen rechtspersoon. — Gevolgen. —**

Opnemen van schuldvorderingen. — Impliceert niet het opnemen van de passiva.

De schuldvorderingen, waardepapieren en speciën maken doorgaans geen deel uit van de handelszaak, maar de rechtshandelingen die een handelszaak tot voorwerp hebben, kunnen deze elementen door middel van een bijzonder beding daarin begrijpen.

De omschrijving van het pand van de handelszaak in art. 2 van de wet van 25 oktober 1919 is niet limitatief, en de speciën, waardepapieren en schuldvorderingen met betrekking tot de handel kunnen derhalve door middel van een bijzonder beding van de pandakte in het pand van de handelszaak begrepen worden.

De handelszaak is geen rechtspersoon en heeft geen vermogen dat onderscheiden is van dat van de handelaar, maar daaruit volgt enkel dat al de goederen die de handelszaak samenstellen tot het enig vermogen van de handelaar behoren, doch geenszins dat zekere elementen van dit vermogen niet van die aard zijn dat zij in de handelszaak kunnen begrepen worden.

Het opnemen van de schuldvorderingen in de handelszaak impliceert niet het opnemen daarin van het gehele passief.

Generale Bankmaatschappij t./Mr. Lietaer en N.M.K.N.

Gelet op het bestreden arrest, op 26 september 1968 door het hof van beroep te Gent gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134 van het Burgerlijk Wetboek, 2 van de wet van 25 oktober 1919 betreffende het in pand geven van een handelszaak, het endossement van de factuur, alsmede de aanvaarding en de keuring van de rechtstreeks voor het verbruik gedane leveringen, gewijzigd door het koninklijk besluit nr 282 van 30 maart 1936, bevestigd door de wet van 4 maart 1936, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest beslist dat de schuldvorderingen, waardepapieren en speciën geen deel uitmaken van de aan eiseres in pand gegeven handelszaak

hoewel zij uitdrukkelijk in het pandcontract waren bedoeld, en zij vermeld waren in de inschrijving in het register van de hypotheekbewaarder, om de reden dat een handelszaak geen rechtspersoon is met schulden en schuldvorderingen, geen onafhankelijk vermogen is met een eigen passief, en dat voor eenzelfde fysieke persoon of rechtspersoon niet verschillende vermogens kunnen onderscheiden worden en dat, indien gezegde goederen in het pand moesten worden begrepen, men logischerwijze eveneens, hetgeen zou leiden tot de uitholling van de zekerheid van zijn bestaan, de schulden van de handelaar erin zou moeten begrijpen,

terwijl, eerste onderdeel, indien de vaststelling dat een handelszaak geen rechtspersoon is, en geen onafhankelijk vermogen heeft, ertoe leidt te erkennen dat alle goederen die het samenstellen elementen blijven van het enig patrimonium van de handelaar, zij evenwel niet bij machte is, hetzij in rechte, hetzij met inachtneming van de logica, de beslissing te rechtvaardigen volgens welke de schuldvorderingen, waardepapieren en speciën geen deel uitmaken van de handelszaak die in pand werd gegeven (schending in het bijzonder van artikel 97 van de Grondwet),

tweede onderdeel, de schulden van de handelaar, die het geheel van zijn passief uitmaken, logischerwijze slechts kunnen worden tegengesteld aan het geheel van zijn actief en niet aan een willekeurig deel hiervan, zodat het begrijpen van schuldvorderingen, waardepapieren en speciën in het voorwerp van het pand op de handelszaak geenszins het begrijpen, ten titel van last van diezelfde zaak, van het geheel van het passief van de handelaar, impliceert (schending, in het bijzonder van artikel 97 van de Grondwet),

derde onderdeel, indien het juist is dat de schuldvorderingen, waardepapieren en speciën, normaal niet begrepen zijn in het pand van de handelszaak, niets zich er tegen verzet dat partijen, door een uitdrukkelijke overeenkomst in die zin, deze elementen erin begrijpen, zoals zij trouwens ter zake hebben gedaan, zonder dat deze feitelijke omstandigheid door eiseres bevestigd betwist zou zijn in het bestreden arrest (schending van de artikelen 1134 van het Burgerlijk Wetboek en 2 van de wet van 25 oktober 1919):

Overwegende dat, zo de schuldvorderingen, waardepapieren en speciën doorgaans geen deel uitmaken van de handelszaak, de rechtshandelingen welke een handelszaak tot voorwerp hebben, door middel van een bijzonder beding van de pandakte in het pand van de handelszaak kunnen begrepen worden; dat deze verrichting openbaarheid verkrijgt door de inschrijving van de pandakte in het bij artikel 4 van evenbedoelde wet voorgescreven register;

Overwegende dat de omschrijving van het pand van de handelszaak, zoals zij gegeven wordt door artikel 2 van de wet van 25 oktober 1919 niet limitatief is; dat derhalve de speciën, waardepapieren en schuldvorderingen met betrekking tot de handel door middel van een bijzonder beding van de pandakte in het pand van de handelszaak kunnen begrepen worden; dat deze verrichting openbaarheid verkrijgt door de inschrijving van de pandakte in het bij artikel 4 van evenbedoelde wet voorgescreven register;

Overwegende dat, bijaldien ook de handelszaak geen rechtspersoon is en geen vermogen heeft dat onderscheiden is van dat van de handelaar, daaruit enkel volgt dat al de goederen die de handelszaak samenstellen tot het enig vermogen van de handelaar behoren, doch geenszins dat zekere elementen van dit vermogen niet van die aard zijn dat zij in de handelszaak kunnen worden begrepen;

Overwegende dat, nu de schulden van de handelaar het geheel van zijn passief uitmaken, het opnemen in de handelszaak van de schuldvorderingen, die slechts een deel van zijn actief uitmaken, niet het opnemen daarin van het gehele passief impliceert;

Overwegende dat het bestreden arrest door het tegendeel te beslissen de in het middel vermelde wetsbepalingen geschonden heeft;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

En zonder dat er aanleiding bestaat om het tweede middel te onderzoeken, dat slechts gericht is tegen een reden van het arrest die enkel gegeven werd om een subsidiaire stelling van eiseres te weerleggen,

Vernietigt het bestreden arrest, in zover het het hoger beroep van verweerder gegrond verklaart, de vordering van eiseres verworpt en ze in de kosten veroordeelt;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan; zegt dat erover door de feitenrechter zal worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — Het vorenstaande arrest vernietigt een arrest van het Hof van Beroep te Gent van 26 september 1868, R.W. 1968-69, 417.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 26 november 1970.

Voorzitter: M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever: Ridder de Schaetzen.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Faillissement. — Aan het wankelen gebracht krediet. — Begrip.

Tegen het vonnis dat hem failliet verklaarde wilde de gefailleerde aantonen dat zijn krediet niet aan het wankelen was gebracht: hij voerde aan dat verscheidene schuldeisers hun aangifte van schuldvordering hadden ingetrokken en dat andere bereid waren hem uitstel te verlenen.

Door te laten gelden dat de gefailleerde weliswaar enkele terugbetalingen heeft gedaan, maar dat blijkt dat hij in het zogenaamde belang van sommige schuldeisers een willekeurige verdeling ten nadele van de massa tracht te verrichten, stelt het bestreden arrest vast dat het krediet waarop hij zich beroept, fictief is.

Decq t./ Mr. Willems q.q.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 februari 1970 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 437, inzonderheid lid 1, en 442 van het Wetboek van koophandel (wet van 18 april 1851 inzake faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling) en 97 van de Grondwet,

doordat eiser had betwist dat zijn krediet aan het wankelen was gebracht en het bestreden arrest dit verweer verworpt op grond dat, zo weliswaar kan worden aangenomen dat eiser, sinds het vonnis van faillietverklaring, inderdaad enkele terugbetalingen heeft verricht, echter blijkt dat hij in het zogenaamde belang van sommigen, de bij de wet van 18 april 1851 voorgescreven wijze van vereffening tracht te vervangen door een willekeurige verdeling die buiten de waakzame controle van de curatoren ten nadele van de gezamenlijke schuldeisers wordt gedaan,

terwijl, eerste onderdeel, deze gronden geen passend antwoord zijn op de middelen waarin eiser deed gelden dat de meeste van zijn schuldeisers hem krediet geven, dat zelfs thans de geldschieters niet weigeren om hem krediet te verlenen en dat geen enkele schuldeiser enige handeling van gerechtelijke tenuitvoerlegging heeft verricht, zodat de feitenrechter de verplichting zijn beslissing naar de eis van de wet te motiveren niet heeft nagekomen (schending van artikel 97 van de Grondwet);

tweede onderdeel, de aldus aan eiser toegeschreven beweegredenen en het zogenaamde belang van een vereffening door middel van faillissement vreemd blijven aan de vraag of het krediet van eiser aan het wankelen was gebracht en bij gebrek aan vaststelling dat het krediet aan het wankelen was gebracht, de faillietverklaring van eiser niet wettelijk verantwoord is (schending van de artikelen 437, inzonderheid lid 1, en 442 van het Wetboek van koop-handel, wet van 18 april 1851):

Overwegende dat tegen eiser die bij conclusie wilde aantonen dat zijn krediet niet aan het wankelen was gebracht, onder aanvoering dat verschillende schuldeisers hun aangifte van schuldvordering hadden ingetrokken en dat anderen bereid waren hem uitstel te verlenen, het arrest deed gelden dat zo eiser weliswaar enkele terugbetalingen heeft gedaan, echter blijkt dat hij in het zogenaamde belang van sommige schuldeisers een willekeurige verdeling ten nadele van de massa tracht te verrichten;

Dat aldus het arrest vaststelt dat het krediet waarop eiser zich beriep fictief was;

Dat het daardoor passend antwoordt op het voorgedragen verweer en zijn beslissing wettelijk verantwoordt;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

3e Kamer. — 28 december 1970.

Voorzitter: M. Beeckmans de West-Meerbeek.

Raadsheren: MM. Jans en Van Hecke.

Advokaat-generaal: M. Verhoeven.

Advokaat-generaal: Mr. Verhoeven.

Advocaten: Mrs. D'Hondt (Brussel) en Dauwe.

Faillissement. — Betaling door de schuldenaar verricht na aanvraag van gerechtelijk akkoord. — Zonder machtiging van de rechter-commissaris. — Nietig. — Faillissement voordat een gehomologeerd akkoord bekomen werd. — Betaling was niet eisbaar. — Nietigheid op grond van art. 445 faillissementswet.

Een schuldenaar had op 1 augustus 1968 een aanvraag van gerechtelijk akkoord ingediend, maar bekwam geen gehomologeerd akkoord en werd op 7 februari 1969 failliet verklaard met vaststelling van de staking van betalingen op 1 februari 1968. Tussen 1 augustus 1968 en 7 februari 1969 betaalde hij aan een schuldeiser een bedrag dat betrekking had op een vóór 1 augustus 1968 ontstane schuld en het voorwerp uitmaakte van een vóór die datum geaccepteerde wissel.

Krachtens art. 11 van de wet op het gerechtelijk akkoord was de betaling nietig daar de schuldenaar ze verricht had zonder machtiging van de rechter-commissaris; alle schuldeisers konden zich op die nietigheid beroepen.

Het is zonder belang dat het gerechtelijk akkoord niet tot stand kwam: op het ogenblik dat de betaling verricht werd, was ze niet eisbaar en ze dient dan ook krachtens art. 445 faillissementswet nietig verklaard te worden.

P.V.B.A. Resisto

t./ Faillissement Anciens Etablissements Leemans.

Advies van het Openbaar ministerie.

In deze procedure dient te worden opgemerkt dat bij vonnis van de rechtbank van koophandel te Antwerpen dd. 27 oktober 1970, de h. advocaat Dauwe als curator werd aangesteld in vervanging van de h. advocaat De Schrijver.

Akte dient te worden gegeven aan de h. advocaat Dauwe q.q. dat hij het geding herneemt.

Het beroep ingesteld tegen het vonnis van 4 februari 1970 regelmatig naar vorm en termijn, derhalve ontvanke-lijk, lijkt echter ongegrond.

De feitelijke omstandigheden van de zaak en het voorwerp van de oorspronkelijke eis ingeleid door de curator van de P.V.B.A. «Anc. Etabl. Leemans» worden juist samengevat in het vonnis waartegen beroep.

Ik verwijs naar deze samenvatting.

Het probleem zoals het door appellante werd voorgelegd lijkt mij in een vals daglicht gesteld.

Het staat immers buiten kijf dat de wetgeving op het faillissement thans van toepassing is op de gefaalde.

Maar het werkelijk probleem is, mijns inziens, te weten of een curator, wanneer hij vaststelt, bij het nazicht van de door de gefaalde uitgevoerde verrichtingen, dat deze in bepaalde omstandigheden en dienvolgens onderworpen aan bijzondere wetsverplichtingen deze bijzondere wetsverplichtingen niet heeft nageleefd, gerechtigd is deze bijzondere wetgeving in te roepen ten einde de nietigheid te vorderen van deze bepaalde verrichtingen.

In huidige geval had de gefaalde P.V.B.A. «Anc. Ets Leemans» de schuldvordering van appellante betaald, als-wanneer enkele dagen te voren een gerechtelijk akkoord door haar aangevraagd geweest was.

Deze betaling ingevolge de wet op het Gerechtelijk akkoord kon slechts geschieden mits akkoord van de rechter-commissaris (art. 11 wet van 1946 op het Gerechtelijk akkoord).

Dit akkoord werd noch aangevraagd noch toegestaan.

Om de wettelijkheid van de verrichting te beoordelen dient men zich, naar mijn oordeel, terug te brengen op de vigerende wetgeving op het ogenblik dat de verrichting werd uitgevoerd, namelijk deze betreffende het Gerechtelijk akkoord.

Elke andere oplossing zou immers nadelig zijn voor de belangen van al de gewone schuldeisers daar in strijd met de wetgeving zekere schuldeisers bevoordeeld zouden worden.

Ik ben dan ook van oordeel dat de curator terecht de bepalingen van de wet op het Gerechtelijk concordaat, tot staving van zijn vordering, heeft ingeroepen.

Betreffende het toekennen aan de curator van een gebeurlijke rechtsplegingvergoeding meen ik mij te moeten aansluiten bij de conclusies van appellante.

Weze hieromtrent opgemerkt dat in zijn pleidooi de curator verklaard heeft deze mening te delen.

Ik besluit tot de ongegrondheid van het ingestelde beroep.

Het vonnis waartegen beroep dient in al zijn beschikkingen te worden bekrachtigd.

De advocaat-generaal,
(get.) Verhoeven

Arrest

Gezien in behoorlijke vorm overgelegd, de gedingstukken door de wet vereist;

Overwegende dat Meester J. Dauwe, advocaat, bij vonnis dd. 27 oktober 1970 van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen tot curator benoemd werd van de gefaalde P.V.B.A. Anciens Etablissements Leemans, in vervanging van Meester J. De Schrijver;

Overwegende dat het hoofdberoep en het incidenteel beroep tijdig en in regelmatige vorm werden ingesteld;

Overwegende dat gemelde vennootschap op 1 augustus 1968 een aanvraag van gerechtelijk akkoord ingediend heeft; dat zij geen gehomologeerd akkoord bekam en bij vonnis van 7 februari 1969 in falend verklaard werd, met vaststelling van de staking van betalingen op 1 februari 1968;

Overwegende dat ondanks deze aanvraag, gezegde vennootschap na 1 augustus 1968 en vóór 7 februari 1969 aan appellante een bedrag van 117.962 frank in speciën betaalde, hetwelk betrekking had op schulden vóór 1 augustus 1968 ontstaan en het voorwerp uitmaakt van een wisselbrief vóór die datum geaccepteerd;

Overwegende dat de eis door geïntimeerde ingeleid ertoe strekt de nietigheid, de vernietiging, minstens de niet tegenstelbaarheid van deze betaling ten overstaan van de massa, en de terugbetaling ervan, te horen uitspreken;

Overwegende dat niet te betwisten valt dat de wetgeving op het faillissement thans van toepassing is op de gefaalde vennootschap;

Overwegende dat de curator, die de belangen van de massa der schuldeisers moet verdedigen, het recht en de plicht heeft de vernietiging en de terugstorting te vervolgen van de betalingen welke wederrechtelijk aan één schuldeiser ten nadele van de anderen door de gefaalde tijdens de verdachte periode werden gedaan;

Overwegende dat om de geldigheid van de gewraakte betaling te beoordelen, dient onderzocht te worden of de bijzondere verplichtingen, waaraan zij onderworpen was in de bepaalde omstandigheden waarin zij verricht werd, nageleefd werden;

Overwegende dat, naar luid van artikel 11 der wetten van 25 september 1946 betreffende het gerechtelijk akkoord, de P.V.B.A. Anciens Etablissements Leemans, hangende de rechtspleging tot het bekomen van het gerechtelijk akkoord niet mocht vervreemden, noch met hypotheek bezwaren, noch zich verbinden, zonder machtiging van de rechter-commissaris; dat zij deze machtiging noch aangevraagd noch bekomen had; dat zij de litigieuze betaling, die een vervreemding uitmaakt, dus niet mocht verrichten; dat deze betaling dienvolgens nietig was en alle schuldeisers zich op deze nietigheid konden beroepen;

Overwegende dat het ter zake zonder belang is dat het aangevraagd gerechtelijk akkoord uiteindelijk niet tot stand kwam; dat de litigieuze betaling, gedaan ten voordele van één schuldeiser en ten nadele van al de andere samenlopende schuldeisers, immers, op het ogenblik dat zij verricht werd, niet eisbaar was en dan ook krachtens artikel 445 van de wet op de faillissementen nietig dient verklaard te worden;

Overwegende dat het dan ook te recht is dat de eerste rechter de eis in principe en voor het gevorderd bedrag ingewilligd heeft; dat hij met reden een uitstel van betaling verleend heeft, waarvan hij de modaliteiten oordeelkundig heeft bepaald; dat de hiernabepaalde aanpassingen zich echter opdringen; dat de eerste rechter eveneens terecht, en om redenen die het Hof overneemt, de vraag van geïntimeerde tot het bekomen van een rechtsplegingsvergoeding afgewezen heeft;

Om deze redenen,

Het Hof, na beraadslaging:

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord het overeenkomstig advies ter openbare terechtzitting gegeven door de Heer advocaat-generaal Verhoeven;

Verleent akte aan Meester J. Dauwe, advocaat, qualitate qua van zijn aanstelling tot curator in vervanging van Meester De schrijver, voorgaande curator, en van zijn volharding in de door Meester De Schrijver reeds gedeponeerde conclusies;

Ontvangt het hoofdberoep en het incidenteel beroep;

Bevestigt het bestreden vonnis, met deze enkele wijzigingen dat de afkortingen ter studie van Meester J. Dauwe, voornoemd, draagbaar zullen zijn, en zulks vanaf 1 februari 1971;

Veroordeelt appellante tot de kosten van het hoofdberoep.

Veroordeelt geïntimeerde qualitate qua tot de kosten van het incidenteel beroep zo er zijn.

NOOT. — Zie verder in dit nummer het beroepen vonnis van de rechtbank van koophandel te Antwerpen van 4 februari 1970.

HOF VAN BEROEP TE GENT.

5e Kamer. — 10 november 1970.

Voorzitter: M. E. Verougstraete.

Raadsheren: MM. Janssens en de Buck.

Advocaten: Mrs. De Vlieger, Vandervennet en Olivier.

Verkeer. — Openbare wegenis. — Aansprakelijkheid der openbare besturen. — Niet gesignaleerde wegversmalling. — IJzel. — Geen aansprakelijkheid.

Het is voor de openbare besturen volstrekt ondoenlijk alle ijzelplekken te signaleren en nog veel minder ze te doen verdwijnen wanneer die zich op talrijke verspreide plaatsen voordoen, zeker niet in de eerste uren van de dag. Bij dergelijke weersomstandigheden zijn het de weggebruikers die in de eerste plaats de nodige voorzichtigheid dienen aan de dag te leggen.

Een wegversmalling die slechts één meter bedraagt die geleidelijk uitgewerkt is en voor een oplettend bestuurder goed zichtbaar is, kan niet beschouwd worden als een omstandigheid waardoor het gewettigd vertrouwen van de weggebruiker verschalkt werd.

N.V. Le Foyer t/ Gemeente Hooglede
en gemeente Kortemark.

Appellante heeft tijdig en op regelmatige wijze hoger beroep aangetekend tegen een vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge dd. 4 nov. 1969. Eerste geïntimeerde heeft incidenteel beroep aangetekend tegen de gemeente Kortemark.

Het ongeval waarover het geding gaat deed zich voor op de grensscheiding van de gemeenten Hooglede en Kortemark. De weg die beide gemeenten verbindt bestaat uit een betonweg, een gekalseide strook van 0.50 m breed en een fietspad. Op het grondgebied Hooglede is de eigenlijke rijbaan 6 mter breed, maar op een vijftiental meter van de grensscheiding begint een versmalling uitsluitend aan de kant van het fietspad, die de weg bij het bereiken van de gemeente Kortemark op een breedte van 5 meter brengt. De kalseidestrook tussen rijbaan en fietspad ligt 4 cm lager dan het betonnen wegdek.

Het blijkt nu dat de wagen bestuurd door de verzekerde van geïntimeerde bij het naderen van de grensscheiding geslipt is om een honderdtal meter verder tegen een paal van de electriciteitsleiding aan te botsen.

Drie oorzaken zouden volgens eerste geïntimeerde tot het ontstaan van het ongeval hebben bijgedragen:

1° - de niet gesignaleerde wegversmalling waardoor de bestuurder zou kunnen van de weg afgeraakt zijn.

2° - het niveauverschil van 4 cm.

3° - de terplaats voorkomende ijzel die, samen met het niveauverschil, het slippen veroorzaakt heeft wanneer de bestuurder terug op de normale rijweg wilde komen.

Eerste geïntimeerde houdt voor dat deze drie oorzaken het ongeval teweeg gebracht hebben en aan de fout van de betrokken gemeenten te wijten zijn. Het bewijs van de juistheid van deze zienswijze is nochtans niet geleverd.

Inderdaad zou de wegversmalling de initiale oorzaak zijn zonder dewelke de andere oorzaken geen invloed zouden gehad hebben. Het blijkt nu dat deze versmalling niet kan beschouwd worden als een omstandigheid waardoor het gewettigd vertrouwen van de weggebruiker verschalkt werd. De versmalling in kwestie bedraagt slechts één meter en is voor een oplettende bestuurder goed zichtbaar. Daarbij is zij geleidelijk uitgewerkt. Voor een autovoerder die zijn snelheid beheerst en die toch niet de gewoonte heeft werkelijk op de rand van de rijweg te rijden was een licht bijsturen voldoende om niet van de weg af te geraken.

Een voornaam argument tegen de stelling van eerste geïntimeerde is bovendien te vinden in het feit dat noch de bestuurder noch zijn passagier enig gewag gemaakt hebben van de versmalling, wanneer zij kort na het ongeval aan de rijkswacht een verklaring aflegden. Zij wijten het ongeval uitsluitend aan de gladheid van de weg. Wanneer de chauffeur spreekt van « op deze plaats » dan heeft dit geen verband met de wegversmalling, zoals geïntimeerde het wil laten voorkomen, maar is dit gewoon bedoeld om de gladheid te localiseren. Zij zeggen niet eens dat zij de rijbaan verlaten hebben en het is de rijkswacht die ambtshalve het niveauverschil vermeldt.

Tenslotte laten de nagelaten rem- en slipsproen niet toe enig zeker verband te leggen tussen wegversmalling en slippen. Inderdaad zou men na de uitleg van geïntimeerde verwachten dat de wagen met zijn rechterwielen van de weg zou afgeraakt zijn en dat het slippen zou begonnen zijn op het ogenblik dat deze rechterwielen terug op de hoger gelegen betonweg moesten komen. Maar een dergelijk verloop stemt geenszins overeen met de nagelaten sporen. Het eerste en langste spoor dat inderdaad tegen de betonrand begint, moet noodzakelijkerwijze van de linkerwielen afkomstig zijn vermits een tiental meter verder het spoor van een van de rechterwielen begint. Dit betekent dat geheel het voertuig dat 1,65 m breed is, naast de weg is terechtgekomen, zodat het verder van de weg is afgeweken dan de versmalling breed is. De bestuurder moet dus het meesterschap over zijn stuur reeds voor de wegversmalling verloren hebben en dit, zoals hij zelf verklaarde, tengevolge van de ijzel. Of het klein niveauverschil van 4 centimeter daarbij een rol gespeeld heeft om het slippen te verergeren en of de bestuurder zonder dit verschil zijn voertuig opnieuw in handen zou hebben gekregen is op geen enkele wijze te bewijzen maar is alleszins weinig waarschijnlijk.

Dat dit gebeurde bij de wegversmalling komt gewoon als een toeval voor.

Wat de gemeente Kortemark betreft is de eis a fortiori ongegrond. Op haar grondgebied vertoont de weg geen enkele abnormaliteit en indien de eindfase van het ongeval aldaar plaats greep dan is het toch op het grondgebied van de gemeente Hoogleden dat zijn oorsprong ligt.

Blijft nog de kwestie van de ijzel. Het is ten onrechte dat geïntimeerde in dit verband een tekortkoming in

hoofde van de gemeente meent te kunnen aantonen. Uit de verklaring van de betrokkenen blijkt dat de autobestuurder wist dat er op sommige plaatsen ijzel voorkwam. Het verschijnsel was dus niet uitzonderlijk. Het is voor de openbare besturen volstrekt ondoenlijk alle ijzellekken te signaleren en nog veel minder ze te doen verdwijnen wanneer die zich op talrijke verspreidingsplaatsen voordoen, zeker niet in de eerste uren van de dag. Bij dergelijke weersomstandigheden zijn het de weggebruikers in de eerste plaats die de nodige voorzichtigheid dienen aan de dag te leggen.

Op die gronden,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15-6-1935,

Alle verdere besluiten als ongegrond van de hand wijzende, verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond; het incidenteel beroep tegen de gemeente Kortemark ontvankelijk doch ongegrond.

Doet het aangevochten vonnis teniet;

Verklaart de eis gericht tegen de gemeenten Hoogleden en Kortemark ongegrond en wijst die af.

Verwijst geïntimeerde in de kosten van beide instanties begroot: aan de zijde van de gemeente Hoogleden op

staat pleitbezorgen Louf	1310
rechtsplegingsvergoeding	1500
Rolrecht beroep	1875
rechtsplegingsvergoeding beroep	2000
	6685

aan de zijde van de gemeente Kortemark op

rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg	1500
id. beroep	2000
	3500

De kosten van expeditie van het vonnis worden afgewezen als zijnde niet noodzakelijk.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN.

8e Kamer. — 4 februari 1970.

Voorzitter: M. Bollekens.

Referendaris: M. Caenepeel.

Advocaten: Mrs. De Schrijver en Van de Walle.

Faillissement. — Betaling door de schuldenaar verricht na aanvraag van gerechtelijk akkoord. — Vervallen wissel. — Betaling zonder machtiging van de rechter-commissaris. — Nietig. — Faillissement. — Nietigheid uitgesproken op verzoek van de curator.

De betaling, die een schuldenaar, na het indienen van een verzoekschrift strekkende tot het bekomen van een gerechtelijk akkoord, verricht zonder machtiging van de rechter-commissaris, maakt een vervreemding uit die nietig is (art. 11 wet gerechtelijk akkoord). Daaraan doet niets af dat de betaling de uitvoering was van een wisselverbinde met betrekking tot wissels die vóór het indienen van het verzoekschrift geaccepteerd waren.

De rechtbank verklaart de betaling nietig op verzoek van de curator van het faillissement dat tijdens de procedure tot het bekomen van het gerechtelijk akkoord uitgesproken is.

Faillissement Anciens Etablissements Leemans
t./ P.V.B.A. Resisto.

Overwegende dat buiten betwisting is dat de P.V.B.A. Anciens Etablissements Leemans, na zich bij verzoekschrift van 1 augustus 1968 overeenkomstig art. 3 van de wet op het gerechtelijk akkoord tot de rechtbank gewend te hebben, tijdens de procedure tot het bekomen van het akkoord bij vonnis van 7 februari 1969 failliet verklaard is, maar voordien en na 1 augustus 1968, zonder machtiging van de rechter-commissaris, sommen ten belope van 117.962 fr. aan gedaagde betaald heeft; dat de curator de nietigverklaring daarvan vordert en van gedaagde betaling van voormelde som met rente en kosten eist;

Overwegende dat partijen, na enige discussie over de toepasselijkheid van art. 445 FW, het debat gebracht hebben op het terrein van de in art. 11 van voormelde wet besloten nietigheid;

Overwegende dat, naar luid van dat artikel, de schuldenaar, fangende de rechtspleging tot het bekomen van het akkoord niet kan vervreemden noch met hypotheek bezwaren, noch zich verbinden, zonder machtiging van de rechter-commissaris;

Overwegende dat ten deze, daar het verzoek op 1 augustus 1968 is ingediend, de samenloop van de schuldeisers op de goederen van de schuldenaar reeds bestond toen gedaagde betaalde; dat, in tegenstelling met wat gedaagde beweert, die betaling na het indienen van het verzoekschrift en zonder machtiging van de rechter-commissaris een vervreemding uitmaakt die nietig is, aangezien ze de nakoming is van een verbintenis een som geld, een vervangbare zaak te geven, zodat ze de overdracht van de zaak, het voorwerp van de verbintenis, tot gevolg had (Cass. 14 september 1961, R.W. 1962-1963, 263);

Overwegende dat daaraan niets afdoet de omstandigheid dat de betaling de uitvoering was van een wisselverbintenis met betrekking tot wissels, die vóór 1 augustus 1968 geaccepteerd waren; dat immers de wet op het gerechtelijk akkoord een systeem heeft dat met het faillissementsbeslag vergelijkbaar is, maar toch een aantal verschilpunten vertoont; dat, anders dan door art. 445 FW bepaald, onder de toepassing van art. 11 vallen de betalingen in geld of in handelseffecten gedaan;

Overwegende dat de goede trouw van gedaagde aan de nietigheid van de betaling niet in de weg staat; dat er echter redenen zijn om gedaagde uitstel te verlenen;

Rechtdoende,

maakt melding van de toepassing van art. 2 van de wet van 15 juni 135;

verklaart de door gedaagde na 1 augustus 1968 verrichte betalingen nietig; veroordeelt gedaagde om aan eiser qualitate qua te betalen de som van honderd zeventien duizend negenhonderd tweeënzestig frank (117.962 F) met de moratoire interesten vanaf 5 juni 1969; verwijst gedaagde in de kosten van het geding, tot hiertoe aan de zijde van eiser begroot op duizend zeshonderd vijfennegentig frank (1.695 F); onzegt eiser, die ten deze niet een partij als advocaat bijstaat, zijn vraag tot het bekomen van een rechtsplegingsvergoeding;

Laat gedaagde toe zich van deze veroordelingen te bevrijden met afbetalingen van 12.000 fr. per maand.

NOOT. — Zie in dit nummer het arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 28 december 1970, dat het vorenstaande vonnis in principe bevestigt.

VREDEGERECHT TE KONTICH

26 november 1968.

Vrederecher: M. R. Jacobs.

Pleiters: Mrs. P. van Nuffel en Ph. van Camp loco. N. Biltris.

Erfdienstbaarheid van overgang. — Titel tot vestiging. — Interpretatie. — Algemene regelen. Benoemde vervoermiddelen. — « Pro temporis constitutae servitutis ». — Lastenverzwaring.

Het behoort de feitenrechter de titel tot vestiging der erfdienstbaarheid van overgang te interpreteren: hij moet zich daarbij op de meest volstreckte manier en zonder enige afwijking laten leiden door de algemene regelen, die de verklaring der overeenkomsten beheersen.

De in de servituuittitels benoemde vervoermiddelen moeten gelezen worden « pro temporis constitutae servitutis »: zij mogen vervangen worden door de voertuigen, die heden ten dage de plaats hummer archaische voorgangers gebruikelijk en zonder lastenverzwaring innemen.

Belis en ctn t./Vervullens - W.

Overwegende dat de vordering der aanleggende partij en er hoofdzakelijk toe strekt ten overstaan van de verweerders te doen zeggen voor recht en met name door de verweerders te doen erkennen, dat hun erven — beschreven in het vonnis van 31 januari 1967 — via een weg van 4 m. uitwegen naar de Pierstraat te Reet over de eigendom, die de verweerders aldaar (Pierstraat 57 te Reet) bezitten;

Overwegende dat de aanleggers te dien aanzien allereerst de verjaring — nl. het bestaan der wegenis « sedert onheugelijke tijden » — ingeroepen hebben, doch dat dit middel faalt, vermits een servituut van overgang niet behoort tot de voortdurende zichtbare erfdienstbaarheden, waarvoor art. 690 B.W. de verkrijging « usucapione », d.i. door dertigjarig bezit, openstelt (Cass., 13 december 1957, R.P.N., 1958, 294);

Overwegende dat verder de aanleggers aanvoeren, dat de in het geding gebrachte wegenis een openbare weg is, die de gemeente weliswaar niet verkreeg via het stelsel, dat is uitgebouwd door art. 10 der wet van 10 april 1841, nl. de inschrijving der litigieuze wegenis op de atlas van de buurtwegen en de daardoor mogelijk wordende verjaring, doch via het jurisprudentieel systeem der zgn. buurtwegen;

Overwegende dat dit systeem (H. de Page, Compl. au Traité..., dl. IV, Brussel, 1952, p. 391, nr. 791), — dat impliceert dat, « talis praesumitur praecise titulus, qualis apparet usus et possessio » — door de aanleggende partijen niet aangehouden en door de verweerders onbesproken gelaten wordt, ofschoon op het eerste gezicht — zonder het vraagstuk tegensprekelijk uit te putten de litigieuze wegenis een buurtweg schijnt te zijn;

Overwegende dat de aanleggende partijen inderdaad voorhouden, dat de door ons benoemde deskundige een op 23 augustus 1922 conventioneel gevestigde erfdienstbaarheid van doorgang heeft ontdekt, waardoor zij hun aanspraken naar behoren bewilligd zien en dat het hen derhalve onverschillig laat of die bij overeenkomst bedongen wegenis al dan niet reeds vóór 1922 het karakter van buurtweg verworven had;

Overwegende dat de verweerders nu de conventionele erfdienstbaarheid van doorgang erkennen, zoals onze deskundige die opgespoord heeft en dat ze voortaan niet meer betwisten, dat hun erf bezwaard is met een erfdienstbaarheid van doorgang van 3 m., gelegen op 1 m. uit de

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

aslijn van de scheidingsgracht of op 1 m. uit de grensscheiding op de punten, waar de scheidingsgracht verdwenen is;

Overwegende dat die bedongen erfdiensbaaerheid van doorgang voorzien is voor «gerij en paarden» blijkens de bewoordingen van de vestigingstitel en dat de aanleggers menen, dat autovoertuigen luidens die clausule op de wegenis mogen rijden en dat zij meteen een vergoeding vorderen voor het nadeel, dat zij ondervonden door het feit, dat de verweerders tijdelijk de toegang van autos op de wegenis verhinderden;

Overwegende dat de verweerders bij tegenvordering eisen, dat het berijden der wegenis met autovoertuigen ongeoorloofd geoordeeld en dus verboden zou worden en dat bijaldien een schadevergoeding van 5.000 fr. vorderen, omdat de aanleggende partijen vóór en tijdens de huidige rechtspleging de erfdiensbaaerheid misbruikt hebben door ze te berijden met auto's; dat dus de servituutstitel moet onderzocht worden;

Overwegende dat het inderdaad de feitenrechter behoort op een overigens soevereine manier de titel tot vestiging der erfdiensbaaerheid van overgang te interpreteren (R.P.D.B., s.v. Servitutes, nr. 451) en dat hij zich daarbij op de meest volstrekte manier en zonder enige afwijking moet laten leiden door de algemene regelen, die de verklaring der overeenkomsten beheersen (A. Kluyskens, Zakenrecht, Brussel, 1942/2, p. 354, nr. 379);

Overwegende dat er misschien nog even mag aan herinnerd worden — ofschoon ook ten deze niet getreden wordt buiten de grenzen der klassieke interpretatieleer —, dat de twijfelachtige clausules moeten uitgelegd worden ten voordele van de eigenaar van het lijdend of dienstbaar erf, vermits elke eigendom wordt vermoed servituutvrij te zijn en de uitgebreidheid der servituut beperkt wordt tot wat op niet twijfelachtige manier bewezen is;

Overwegende dat ter zake de servituutstitel de doorgang ten gunste der heersende erven veroorloofd stelt voor «gerij en paarden» op de eerder uitzonderlijke breedte van 4 m. uit de aslijn der scheidingsgracht en dat allereerst mag bedacht, dat die breedte, waardoor een nuttige zate van meer dan 3 m. gevestigd wordt, doet vermoeden, dat de wil van de vestigers der erfdiensbaaerheid gericht is geweest op het gebruik der wegenis door alle mogelijke indenkbaar voertuigen;

Overwegende dat dit vermoeden een onbetwistbare werkelijkheid wordt bij de vaststelling, dat het woord «gerij» taalkundig in het gewoon spraakgebruik — ook reeds in 1922 — een algemene betekenis had en toegepast wordt op alle mogelijke voertuigen en n.l. geen onderscheid toelaat tussen voertuigen, die zich bewegen dank zij een uitwendige kracht (b.v. een paard) of door middel van een ingebouwde krachtbron (b.v. een motor);

Overwegende dat de verweerders de woorden «gerij en paarden» wenslen gelezen te zien als «gerij met paarden» en dat zij aldus de nochtans zeer duidelijke en formele termen — en dus de draagwijdte — van de servituutstitel verminken en dat een dusdanige methode geen steun vindt in de zgn. restrictieve interpretatieleer in zaken van erfdiensbaaerheden, dewelke niet verloochent wat logisch, elementair en vanzelfsprekend is;

Overwegende dat ten overvloed nog dient verwezen te worden naar de akte van 23 februari 1951 (cfr. p. 4 der expertise), waarin de voorzichtige notaris gewaagt van een wegenis, die «regelmatig door het publiek wordt gebruikt voor verkeer, zo te voet als met gerij en die wel een publieke weg zou kunnen zijn en zal bestaan en blijven zoals die thans bestaat, zo te voet als met gerij... en zonder beperking»;

Overwegende dat aldus de aanleggende partijen — door de wegenis per auto te berijden of te laten berijden — niet buiten de gerechtigheden zijn getreden, die de servituutstitel bevestigd of gevestigd heeft en dat de ver-

weerders de uitoefening van die rechten belemmerd hebben van 3 oktober 1966 tot 9 februari 1967, — d.i. de dag, waarop ons aan «foutieve voorlichting... en onwetendheid» lijdend tussenvonniss is uitgevoerd;

Overwegende dat de verweerders dan ook gehouden zijn de schade te vergoeden, die zij de aanleggers door hun rechtskrenkende daden berokkenden en dat die schade dient becijferd te worden op de sommen van 5.000 fr. voor de aanleggers sub nr. 1 en van 3.000 fr. voor de aanleggers sub nr. 2 en dat die verzilvering mede geïnspireerd is door de maatstaven, die de.. verweerders in hun brief van 9 februari 1967 dicteerden;

Overwegende dat uit al het vorenstaande de ongegrondheid volgt van de tegenvorderingen der verweerders, die er mogen aan herinnerd worden, dat voor enkele decennia ten gunste van landbouwwerven gevestigde erfdiensbaaerheden van doorgang voor kar en paard op een zate van 3 m. of meer breedte ook het gebruik veroorloven van motorisch aangedreven voertuigen, die intussen kar en paard vervangen;

Overwegende inderdaad dat die interpretatie in feite economisch verantwoord is, vermits de gronderven niet kunnen geankerd blijven zitten in hun vroegere bestemming en geleidelijk aan mede moeten kunnen ontwikkelen; dat die interpretatie ook rechtskundig verdedigbaar is, omdat ze in diepste wezen beantwoordt aan de niet geschreven, doch desondanks onbetwistbare gemeenschappelijke bedoeling der partijen;

Overwegende dat tot de heersende erven naast gronderven en landerijen ook gebouwen behoren en dat de moderne jurisprudentie met reden is gaan aanvaarden, dat de in de servituutstitels benoemde vervoermiddelen moeten gelezen worden «pro tempore constitutae servitutis» en dus mogen vervangen worden door de voertuigen, die heden ten dage hun voorgangers gebruikelijk zijn komen vervangen;

Overwegende dat in die zin o.m. mogen vermeld: Vred. Neerpelt, 17 december 1959, R.W., 1959-1960, 1518 en Burg. R.b. Tongeren, 3 mei 1962, R.W., 1962-1963, 1964, alsmede Cass., fr., 30 april 1929, R.P.N. 1930, 30; dat natuurlijk de toestand van het dienstbaar erf niet mag verzwaaard worden (Burg. Rb. Antwerpen, 13 maart 1963, zaak M. c/W. onuitg.) en dat ter zake van een verzwaaring der lasten helemaal niet kan gewaagd worden;

Overwegende dat de aan de orde gekomen wegenis ten dienste staat van menigvuldige heersende erven en dat het publiek karakter der wegenis niet zo illusorisch is, zoals hoger is betoogd; dat de wegenis zich dus steeds door een intensief gebruik gekenmerkt heeft en dat geen verzwaaring der lasten kan resulteren uit het feit, dat aan de huidige omstandigheden aangepaste vervoermiddelen hun archaische voorgangers vervangen;

Overwegende uiteindelijk dat een ernstige bezinning omtrent de bedingen tot vestiging van erfdiensbaaerheden van doorgang tot het besluit leidt, dat de aanduiding der voertuigen, die van de wegenis gebruik zullen mogen maken, in wezen hoofdzakelijk ten doel heeft de breedte van de zate der wegenis te bepalen of te preciseren en dat ze er uiteraard veel minder op bedacht is de soort der vervoermiddelen te begrenzen.

VREDEGERECHT TE BOOM

29 februari 1968.

Rechter: M. Monballiu.

Advocaten: Mrs. Dreessen, Verschueren en Koelman.

Arbeidsongevallen. — Uitbetaling van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente. — Termijn voor de vordering.

Het slachtoffer van een arbeidsongeval kan de eis tot uitbetaling van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente pas instellen na het verstrijken van de termijn van herziening.

Maar de wet bepaalt verder geen termijn binnen welke die eis moet ingesteld worden en het behoort de rechtbank niet een termijn van rechtsverval aan de wet toe te voegen.

Uit de artikelen 12, en 19, laatste lid arbeidsongevalwet en uit artikel 15 van het algemeen reglement van de verzekering tegen arbeidsongevallen volgt niet dat het slachtoffer, dat in de periode tussen het verstrijken van de termijn van herziening en het storten van het kapitaal tot vestiging van de lijfrente geen geldige reden had om de uitbetaling van een derde van het kapitaal te vragen, definitief dit recht zou hebben verbeurd ook wanneer het later wel een geldige reden hier toe zou kunnen laten gelden.

De eis van het slachtoffer wordt geldig ingeleid tegen de verzekeraar van zijn werkgever; deze verzekeraar heeft dan een vordering tot vrijwaring tegen de maatschappij aan wie hij het hele kapitaal tot vestiging van de lijfrente gestort heeft.

Uytterhoeven t./ Royal Exchange Assurance
en La Royale Belge.

Overwegende dat de zaken ingeschreven in de algemene rol onder nummer 671 en 714 verknocht zijn en met het oog op een goede rechtsbedeling dienen samengevoegd te worden;

Overwegende dat de eis van aanlegster strekt tot betaling door verweerster van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente die door verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring bij toepassing van de wet op de arbeidsongevallen sedert 31 december 1960 aan aanlegster wordt uitbetaald;

Overwegende dat verweerster besluit tot de niet-ontvankelijkheid of alleszins tot de ongegrondheid van de eis wegens laattijdigheid en vordert, voor het geval dat de rechtbank de eis toch ontvankelijk en gegrond zou verklaren, dat verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring zou veroordeeld worden om haar te vrijwaren tegen elke veroordeling die op de hoofdeis tegen haar zou worden uitgesproken;

Overwegende dat verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring besluit tot de niet-ontvankelijkheid alleszins tot de ongegrondheid zowel van de hoofdeis als van de eis in tussenkomst en vrijwaring;

1. In feite:

Overwegende dat uit de behandeling van de zaak en de door partijen voorgebrachte stukken is gebleken, dat aanlegster op 6 januari 1955 te Schelle het slachtoffer werd van een arbeidsongeval terwijl zij werkzaam was in dienst van de verzekerde van verweerster;

Dat op 23 oktober 1957 tussen aanlegster, alsdan minderjarig en vertegenwoordigd door haar vader, en verweerster een overeenkomst werd gesloten die door ons werd bekrachtigd, waarbij aan aanlegster als vergoeding voor de blijvende gedeeltelijke werkongeschiktheid van 15 %, die zij uit haar ongeval heeft behouden, een jaarlijkse toelage werd toegekend van 5.284 frank, berekend op een basisloon van 35.214 frank;

Dat de termijn van herziening op 23 oktober 1960 verstreek en verweerster, bij aangetekende brief van 22 september 1960, aan aanlegster betekende dat de jaarlijkse toelage die haar werd toegekend vanaf de vervaldag van de herzieningstermijn zou vervangen worden door een lijfrente en dat zij met het oog hierop aanlegster verzocht haar te laten weten of zij al dan niet, bij toepassing van

artikel 5 van de Arbeidsongevallenwet, de uitbetaling wenste van de kapitaalwaarde van een derde van haar lijfrente;

Dat verweerster deze vraag op 12 en 25 oktober 1960 herhaalde en aanlegster, of iemand in haar naam, bij brief van 3 november 1960 aan verweerster liet weten dat zij geen uitbetaling in kapitaal wenste van het derde van haar lijfrente;

Dat verweerster dan ook, na reeds op 21 oktober 1960 de 2/3 van het kapitaal nodig tot het vestigen van de lijfrente te hebben gestort, op 10 november 1960 het overige derde van het kapitaal stortte aan verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring, die op grond hiervan twee invaliditeitslijfrentekontrakten opstelde in het voordeel van aanlegster, het eerste op 26 oktober 1960 betreffende de uitbetaling van een jaarlijkse rente ten bedrage van 3.524 frank en het tweede op 16 november 1960 betreffende de uitbetaling van een jaarlijkse rente ten bedrage van 1.760 frank, dit laatste bedrag vertegenwoordigend het derde van de lijfrente, waarvan de kapitaalwaarde aan aanlegster bij toepassing van artikel 5 van de Arbeidsongevallenwet mocht uitgekeerd worden;

Dat aanlegster ten slotte, na gedurende 7 jaren haar lijfrente volledig en integraal te hebben ontvangen, thans de uitbetaling vordert van de kapitaalwaarde van een derde van deze rente met het oog op de aankoop van een onroerend goed;

Overwegende dat uit dit laatste feitelijk gegeven volgend blijkt dat aanlegster in 1960 de uitbetaling van een derde van haar rente in kapitaal niet wenste en het derhalve ter zake zonder belang is te weten of aanlegster zelf de brief van 3 november 1960 en de invaliditeitsrentekontrakten van 26 oktober en 16 november 1960 ondertekende ofwel iemand anders voor haar en in haar naam, daar zij deze kontrakten in elk geval nadien bekrachtigde door de naleving ervan van 1960 tot 1967;

Dat er derhalve geen aanleiding bestaat tot het bevelen van de door aanlegster gevraagde onderzoeksmaatregelen betreffende haar handtekening welke op deze stukken voorkomt, vooral niet omdat, naar het oordeel van de rechtbank, het feit dat aanlegster in 1960 zou hebben laten weten dat zij geen uitbetaling wenste van de kapitaalwaarde van een derde van haar rente zonder invloed is op een latere vraag om deze uitbetaling wel te bekomen;

2. In rechte:

Overwegende dat het slachtoffer van een arbeidsongeval, overeenkomstig artikel 5, eerste lid van de arbeidsongevallenwet, de uitbetaling kan eisen van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente en dat de rechter bij de beoordeling van deze vraag, overeenkomstig artikel 5, tweede lid, zo voordelig mogelijk voor het slachtoffer van het arbeidsongeval moet beslissen;

Dat de wet geen termijn bepaalt binnen dewelke deze eis moet ingesteld worden en het in geen geval aan de rechtbank behoort een termijn van rechtsverval aan de wet toe te voegen, daar waar de wetgever zelf de vordering onbepaald en zonder enige begrenzing in de tijd open stelt;

Dat door een dergelijk rechtsverval in het nadeel van het slachtoffer uit te spreken de rechtbank een beslissing zou nemen die strijdig zou zijn met de uitdrukkelijke wil van de wetgever zoals deze tot uiting komt zowel in het eerste als in het tweede lid van artikel 5 van de wet;

Overwegende dat verweerster derhalve ten onrechte aanvoert dat de eis van aanlegster laattijdig zou zijn, omdat hij niet ingesteld werd voor het verstrijken van de termijn van herziening;

Dat de eis tot uitbetaling van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente immers slechts kan ingesteld

worden na het verstrijken van de termijn van herziening, wanneer de voorlopige en voor wijziging vatbare jaarlijkse toelage vervangen wordt door een onveranderlijke en definitieve lijfrente, waarvan de waarde van het kapitaal dat tot vestiging van die rente moet dienen nauwkeurig kan berekend worden, wat niet het geval is voor de kapitaalwaarde van een jaarlijkse toelage, die slechts voorlopig en nog voor wijziging vatbaar is;

Overwegende dat verweerster eveneens ten onrechte aanvoert dat de eis van aanlegster als laatsttijdig dient afgewezen te worden, omdat hij werd ingesteld nadat aanlegster of iemand in haar naam had laten weten dat zij geen uitbetaling wenste van de kapitaalwaarde van een derde van haar lijfrente en verweerster op grond hiervan het kapitaal had gestort tot vestiging van de volledige lijfrente;

Dat de wetgever aan het slachtoffer van een arbeidsongeval, dat geheel of gedeeltelijk ongeschikt is tot werken, het recht op de uitbetaling van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente heeft verleend om het in de gelegenheid te stellen met dit kapitaal een eigendom te kopen, een handel te beginnen of aan de kinderen door voortgezette studies een hogere beroepsbekwaamheid en behoorlijke betrekking te bezorgen;

Dat noch uit de tekst van de wet noch uit haar wordingsgeschiedenis kan worden afgeleid dat de wetgever dit voorrecht alleen zou hebben willen voorbehouden aan die arbeidsslachtoffers die in de korte tijdspanne tussen het verstrijken van de termijn van herziening en het storten van het kapitaal tot vestiging van de lijfrente, door artikel 12 van de wet op maximum één maand vastgesteld, een gegronde reden hebben om de uitbetaling van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente te vorderen en te bekomen, en dat hij al de andere slachtoffers van de arbeid, die pas later een dergelijke gegronde reden tot uitbetaling van kapitaal kunnen inroepen, van dit recht zou hebben willen uitsluiten;

Dat verweerster ten onrechte meent deze onbillijke discriminatie te kunnen afleiden uit artikel 15 van het algemene reglement van de verzekering tegen de arbeidsongevallen dat haar verplicht, alvorens het kapitaal te storten tot vestiging van de rente, de aandacht van het slachtoffer te vestigen op de mogelijkheid, gegeven door artikel 5 van de wet, om de uitbetaling te vragen van de kapitaalwaarde van een derde van de lijfrente;

Dat deze verplichting door de wetgever aan de verzekeraar in het voordeel van het slachtoffer opgelegd, mede tot doel heeft de verzekeraar nutteloze administratieve en financiële verrichtingen tot vestiging van gans het kapitaal te besparen, wanneer het slachtoffer toch recht zou hebben op de onmiddellijke uitbetaling van een derde van dit kapitaal;

Dat hieruit echter geenszins kan worden afgeleid dat het slachtoffer van een arbeidsongeval, dat bij het verstrijken van de termijn van herziening geen geldige reden zou hebben om de uitbetaling van een derde van dit kapitaal te vragen, definitief dit recht zou hebben verbeurd ook wanneer het later wel een geldige reden hiertoe zou kunnen laten gelden;

Overwegende dat verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring eveneens ten onrechte meent deze onbillijke discriminatie te kunnen afleiden uit het laatste lid van artikel 19 van de wet, zoals dit werd gewijzigd door artikel 3 van de wet van 16 maart 1954, krachtens hetwelk de verzekeraar, die het kapitaal tot vestiging van de lijfrente gestort heeft, dit kapitaal kan terugvorderen van de derde verantwoordelijke voor het ongeval;

Dat hieruit wellicht wel kan worden afgeleid dat de vestiging van het kapitaal, zelfs in eigen handen, als een betaling te beschouwen is, die echter geen afbreuk kan doen aan het recht van het slachtoffer om ook na deze vestiging, bij toepassing van artikel 5 van de wet, de uit-

betaling van de kapitaalwaarde van een derde van de nog uit te keren rente te vorderen;

Dat het trouwens in de huidige stand van de actuariële wetenschap niet moeilijk is, ook na de vestiging van het kapitaal en de uitbetaling gedurende zekere tijd van de volledige lijfrente, de kapitaalwaarde te berekenen van een derde van de in de toekomst nog uit te betalen rente;

Overwegende dat hogervermelde discriminatie derhalve uit geen van beide wetteksten met zekerheid kan worden afgeleid en aan de rechtbank zo onbillijk en onrechtvaardig voorkomt, dat alleen de uitdrukkelijke en onbetwistbare wil van wetgever haar zou kunnen wettigen;

Dat dit ter zake niet het geval is en de wetgever integendeel elke discriminatie heeft uitgesloten door de vordering, voorzien door artikel 5 van de wet, onbepaald en zonder enige begrenzing in de tijd open te stellen en de rechter te bevelen steeds zo voordelig mogelijk voor het slachtoffer van het arbeidsongeval te beslissen, wat elke onbillijke discriminatie tussen arbeidsslachtoffers volkomen uitsluit;

Overwegende dat verweerster ten slotte eveneens ten onrechte aanvoert dat de eis van aanlegster in geen geval tegen haar nog kon ingeleid worden, nadat zij het kapitaal nodig tot de vestiging van de lijfrente volledig aan verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring had gestort, en deze eis rechtstreeks tegen deze laatste had dienen ingesteld te worden;

Overwegende dat de vordering voorzien door artikel 5 van de wet dient ingeleid te worden tegen de werkgever van het slachtoffer of tegen diens verzekeraar;

Dat de eis van aanlegster derhalve geldig werd ingeleid tegen verweerster als verzekeraar van de werkgever van aanlegster;

Overwegende dat terzake niet betwist wordt dat aanlegster een geldige en gegronde reden heeft om de uitbetaling te vorderen en te bekomen, namelijk de aankoop van een eigendom;

Dat de eis van aanlegster onder deze omstandigheden ontvankelijk en gegrond is en verweerster derhalve dient veroordeeld te worden aan aanlegster te betalen de kapitaalwaarde van een derde van haar lijfrente, berekend op een jaarlijkse rente van 5.284 frank en de vermoedelijke levensduur van aanlegster, die geboren is op 12 maart 1939, en op de datum van de inleidende dagvaarding en de vraag tot uitbetaling van het kapitaal 28 jaar oud was;

Overwegende dat uit de voorgebrachte stukken blijkt dat verweerster het ganse kapitaal tot vestiging van de lijfrente stortte aan verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring en wel voor de 2/3 op 21 oktober 1960, zoals blijkt uit het invaliditeitsrentecontract nr. 3.904.642/72 dd. 26 oktober 1960 en voor het overige derde op 10 november 1960, zoals blijkt uit het invaliditeitsrentecontract nr. 3.904.706/72 dd. 16 november 1960;

Dat de eis in tussenkomst en vrijwaring van verweerster, aanlegster op de eis in tussenkomst en vrijwaring, bijgevolg gegrond is en verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring dient veroordeeld te worden om verweerster te vrijwaren tegen de veroordeling op de hoofdeis;

Om deze redenen:

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg beslissende;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende;

Voegen derhalve beide zaken samen en doen op beide eisen uitspraak door onderhavig vonnis;

Na aan partijen akte te hebben gegeven dat zij zowel de hoofdeis als de eis in tussenkomst en vrijwaring, wat bevoegdheid en aanleg betreft, schatten op meer dan 30.000 frank;

Verklaren de hoofdeis ontvankelijk en gegrond;

Veroordelen dienvolgens verweerster op de hoofdeis aan aanlegster op de hoofdeis te betalen de kapitaalwaarde van een derde van haar lijfrente, berekend op een jaarlijkse rente van 5.284 frank en de vermoedelijke levensduur van aanlegster die geboren is op 12 maart 1939 en op de datum van de inleidende dagvaarding en de vraag tot uitbetaling van het kapitaal 28 jaar oud was, te vermeerderen met de gerechtelijke intresten.

Verklaren de eis in tussenkomst en vrijwaring eveneens ontvankelijk en gegerond;

Veroordelen dienvolgens verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring aanlegster op deze eis te vrijwaren tegen de veroordeling op de hoofdeis en aan aanlegster op de eis in tussenkomst en vrijwaring terug te betalen het kapitaal dat verweerster op de hoofdeis aan aanlegster op de hoofdeis zal dienen uit te betalen ingevolge hoger vermelde veroordeling op de hoofdeis;

Veroordelen verweerster op de hoofdeis tot de onkosten van de hoofdeis, en verweerster op de eis in tussenkomst en vrijwaring tot de kosten van de eis in tussenkomst en vrijwaring.

NOOT. — Zie Delaruière & Namèche (1947), nr. 301, blz. 342; Paul Horion, *Traité des accidents du travail* (1964), nrs. 419 e.v.

EUROPEES RECHT

De werkzaamheden van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

(Week van 8 t/m 12 februari 1971)
n° 3/71

Het Hof van Justitie heeft arrest gewezen in twee zaken die door Duitse Finanzgerichte ter prejudiciële beslissing waren voorgelegd.

Betrouwbaarheid van importeurs.

De eerste zaak ging over de invoer van bevroren rundvlees in de Bondsrepubliek Duitsland. Deze invoer kon worden vrijgesteld van de communautaire heffing, omdat het vlees voor verdere bewerking bestemd was. De Duitse douane wilde de importfirma echter niet in aanmerking laten komen voor deze mogelijkheid omdat zij haar niet « betrouwbaar » achtte.

Het Finanzgericht Hamburg, waar dit geding diende, verzocht het Hof uit te spreken of de nationale overheid naast de in de gemeenschapsverordeningen gestelde voorwaarden, waaraan de importeur dient te voldoen om voor schorsing van de heffing in aanmerking te komen, andere aan de nationale wetgeving ontleende voorwaarden kan stellen.

Het Hof besliste dat een op een subjectief oordeel van de nationale overheid berustende voorwaarde voor de schorsing van de heffing bij invoer niet verenigbaar is met de communautaire regeling (39/70).

Gevolgen van de revaluatie van de Duitse mark voor de landbouwprijzen in de gemeenschappelijke markt.

De tweede zaak ging over de geldigheid van bepaalde gemeenschapsbesluiten naar aanleiding van de revaluatie van de Duitse mark in oktober 1969. Deze revaluatie had noodzakelijkerwijs consequenties voor de landbouwprijzen in de gemeenschappelijke markt, die immers in EMO-rekenenheden luiden maar in nationale munt worden betaald. Zonder correcties zou revaluatie derhalve leiden

tot verlaging van de prijzen in de nationale munt en daarmee van de inkomsten van de Duitse producenten.

De Bondsregering trof dan ook, met toestemming van de Commissie, tijdelijke vrijwaringsmaatregelen die overigens op 31 december 1969 werden ingetrokken.

Op grond van deze vrijwaringsmaatregelen kon de Bondsregering over het tijdvak van 24 oktober tot 31 december 1969 een compenserende invoerbelasting heffen. Enkele importeurs achtten zich door deze belasting onrechtmatig benadeeld en wendden zich tot de Duitse Finanzgerichte, toen de belasting van hen werd gevorderd.

Een dezer importeurs was een firma die in oktober en december 1969 grote hoeveelheden kaas en zuivelproducten uit Nederland had geïmporteerd. Voor het Finanzgericht Düsseldorf betwistte zij de wettigheid van de compenserende belasting die de Duitse douane van haar vorderde. Het Finanzgericht stelde het Hof daarop de vraag of de bepalingen van het E.E.G.-Verdrag, op grond waarvan gedurende de overgangperiode vrijwaringsmaatregelen kunnen worden genomen, nog in aanmerking kwamen voor toepassing op landbouwgebied in oktober 1969, toen de gemeenschappelijke landbouwmarkt reeds tot stand was gekomen.

Het Hof beantwoordde deze vraag bevestigend, daar bij onderzoek van de gestelde vragen niet was gebleken van gegronde bezwaren tegen de rechtsgeldigheid van de desbetreffende beschikkingen (37/70).

* * *

Voorts hoorde het Hof de conclusies van advocaat-generaal Dutheil de Lamoignon in twee zaken die naar het Hof waren verwezen door onderscheidenlijk het Verwaltungsgericht te Frankfurt/Main en het Nederlandse College van beroep voor het Bedrijfsleven (38 en 58/70).

De communautaire ordening van de landbouwmarkten voorziet in invoercertificaten voor granen. De certificaten worden afgegeven tegen een waarborgsom die wordt teruggegeven indien de invoer plaats vindt binnen het tevoren aangegeven tijdvak, en in het omgekeerde geval wordt verbeurd.

Toen importeurs, die een invoercertificaat hadden gekregen, de invoer niet volledig binnen de gestelde tijd hadden gerealiseerd, verklaarde de douane de waarborg verbeurd.

De beide genoemde Finanzgerichte, waar beroep was ingesteld, verzochten het Hof van Justitie om een uitspraak over de geldigheid en de betekenis van de gemeenschapsverordening.

De advocaat-generaal concludeerde tot de geldigheid der communautaire bepalingen en stelde voor deze in die zin te verstaan dat de tevoren vastgestelde heffing die is, welke geldt voor de door de importeur bij uitreiking van het certificaat aangegeven maand waarin de invoer zal plaats vinden.

* * *

Eerste geval van beroep tussen twee gemeenschapsinstellingen.

Het Hof heeft tenslotte de — opmerkelijke — pleidooien van partijen gehoord in een zaak tussen de Commissie en van de Raad.

De Raad van de Europese Gemeenschappen had op 20 maart 1970 overlegd over het standpunt dat de zes Lid-Staten zouden innemen bij de onderhandelingen over de totstandkoming, in het kader van de Verenigde Naties te Genève, van de Europese Overeenkomst betreffende de arbeidsvoorwaarden voor het rijdend personeel in het internationale wegvervoer (A.E.T.R.).

Naar het oordeel van de Commissie betreft het hier een onderwerp dat onder het gemeenschappelijk vervoer-

beleid valt en op het grondgebied der Lid-Staten door het gemeenschapsrecht wordt beheerst, zodat het onderhandelen over en afsluiten van de Overeenkomst van Genève door de Commissie als zodanig en niet door de Lid-Staten afzonderlijk dient te geschieden. Zij wendde zich tot het Hof van Justitie met verzoek tot nietigverklaring van het besluit van de Raad van 20 maart 1970, waarbij de Lid-Staten werden gemachtigd afzonderlijk te onderhandelen.

De Raad, van mening dat een besluit als dat van 20 maart 1970 volgens het Verdrag niet in rechte aanvechtbaar is, verzocht het Hof het beroep der Commissie niet-ontvankelijk te verklaren (22/70).

Gepleit werd:

voor de Commissie door de heer G. Olivier, adjunct-directeur-generaal van de Juridische Dienst der Com-de Raad.

voor de Raad door de heer E. Wohlfarth, juridisch adviseur van de Raad, directeur-generaal bij het secretariaat-generaal van de Raad, bijgestaan door de heer P. P. Puissochet, directeur bij het secretariaat-generaal missie

BOEKBESPREKING

Christiaan Marius Günther Ten Raa, De oorsprong van de kantonrechter. — Deventer. Kluwer, 1971, 431 blz.

In een uitvoerig proefschrift ter verkrijging van de graad van doktor in de rechtsgeleerdheid, verdedigd aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam heeft de heer Ten Raa een diepgaand onderzoek ingesteld om de oorsprong op te sporen van de instelling van de Franse «juge de paix» en van de Nederlandse «kantonrechter». Het werk heeft evenveel belang voor België als voor onze beide buurlanden, daar onze vrederechters onmiddellijk aansluiten bij de Franse instelling en veel analogie vertonen met de Nederlandse kantonrechters.

Laten wij eerst onderstrepen dat de opzoekingen van de auteur zeer ver gaan, dat hij alles wat maar enigszins kon bijdragen tot het resultaat dat hij beoogde met een buitengewone vlijt heeft nagegaan en dat hij zich hiervoor een uiterst zware arbeid heeft opgelegd.

Wanneer wij de ontwikkeling overzien van de taak die zowel in Frankrijk als in Nederland werd voorbehouden aan de vrederechter stellen wij vast dat deze taak hoofdzakelijk tweeledig is geweest: eerst vonnis vellen in kleine burgerlijke zaken, en tevens optreden als verzoener ten einde processen te vermijden. Zo is het echter niet altijd geweest. In Nederland namelijk, waar er reeds van in de Middeleeuwen bepaalde magistraten bestonden die men «vredemakers» noemde, hadden deze geen taak van verzoening te vervullen.

De eigenlijke instelling van de «juges de paix» dient natuurlijk gezocht te worden in Frankrijk. Voor het eerst is haar benaming te vinden in de bekende rede die Thouret in 1780 uitspraak in de Nationale Vergadering, rede waarin de instelling van de vrederechters verdedigd werd. Deze magistraten zouden vonnis vellen in burgerlijke zaken van gering belang, maar zij zouden tevens deel uitmaken van de «bureaux de paix et de conciliation», die voor taak hadden door voorafgaandelijke verzoeningspogingen gerechtelijke betwistingen uit te schakelen.

Deze «bureaux» zijn dan op verschillende wijze samengesteld geworden. Eerst de «juge de paix» met vier assessoren «prud'hommes», nadien met zes achterswaardige burgers, later nog met twee assessoren «goede mannen», tot eindelijk in latere jaren de vrederechter zijn taak heel alleen heeft vervuld, wat geduurd heeft doorheen heel de 19e eeuw, tot in 1958 in Frankrijk de instelling van de «juge de paix» werd afgeschaft.

Wat de auteur vooral heeft willen opsporen zijn de

factoren die aan Thouret in 1790 zijn rede hebben ingegeven en die invloed hebben uitgeoefend op zijn wetsontwerp.

Om daarin klaarheid te brengen is het nodig te speuren in de «cahiers» die vóór de franse omwenteling bij de Staten-Generaal werden ingediend. Wanneer er ongeveer 600 «cahiers généraux» kunnen vermeld worden waren er daarentegen vele duizenden «cahiers préliminaires», uitgaande vooral van de geestelijke stand en van de tiers état, waarin de wensen en verzuchtingen van het ontsemde volk waren neergeschreven. In vele van deze cahiers komt het verlangen voor dat er een burgerlijke rechter zou aangesteld worden in talrijke lokaliteiten, die in billijkheid zou oordelen in kleine burgerlijke betwistingen. Vooral kwam voortdurend de bedoeling aan de dag verlost te worden van de willekeur der plaatselijke heren en de sociale vrede te zien tot stand komen door het gerecht dichter bij de burgers te brengen. Het verlangen naar de instelling van een «juge de paix» is dus duidelijk ugesproken in de vóór-revolutionnaire cahiers. Het is echter van belang te onderstrepen dat haast niemand aan deze rechter die de kleine betwistingen zou oplossen een taak van een verzoener zou willen zien opdragen. Hiervan is in de cahiers haast geen spoor.

De heer Ten Raa wil dan ook dieper graven en trachten te vinden hoe men er in Frankrijk toe gekomen is aan de nieuw ingestelde «juge de paix» als rechter in zaken van gering belang, ook een taak van algemene verzoener op te dragen en wel op zo verregaande wijze dat geen enkel burgerlijk proces zou mogen ingeleid worden vooraleer bewezen werd dat er een poging tot verzoening voor de vrederechter had plaatsgehad.

Is het in de vreemde dat Thouret de voorbeelden gevonden heeft van de magistratuur die hij aan de Nationale Vergadering voorstelt? Er bestonden ongeveer gelijkaardige instellingen als deze van de vrederechter in Holland, in Pruisen, in Pensylvanië en in de oude republiek Genua. Al deze voorbeelden waren echter vrij verschillend en hebben niet kunnen dienen als proto-type voor de nieuwe Franse instelling. Evenmin was dit het geval met de Engelse «justices of the peace» waarvan de oorsprong ver in de Middeleeuwen te zoeken is, doch die minder belang hadden voor het beheersen van de goede verhoudingen onder de burgers dan wel voor de stevige vestiging van het gezag des konings.

Van groot belang, vooral voor de conciliatietaak van de verzoenende taak hebben uitgeoefend. Dit college was vanaf het einde van de 16e eeuw, als het college van «vredemakers», die doorheen de 17e en de 18e eeuw een verzoenende taak hebben uitgeoefend. Dit college was echter een unicum dat enkel te Leiden bestond en in de andere Nederlandse steden niet werd teruggevonden.

Hoe is Thouret nu op de hoogte gekomen van deze vreemde voorbeelden? Twee bronnen moeten hier vermeld worden: eerst een boek dat in 1782 te Londen werd uitgegeven door Petion de Villeneuve, waarvan ook een editie te Parijs verscheen in 1798, waarin de voorbeelden van de instelling van een vrederechter in de vreemde landen worden uiteengezet en verder zijn er vooral de geschriften van Voltaire, waarin de rol van de vredemakers uit Leiden geschetst werd en als voorbeeld gesteld. De auteur bewijst dat Voltaire een persoonlijke kennis heeft gehad van deze instelling die te Leiden bestond, waar hij zelf in 1737 gedurende een paar maanden had verbleven.

De slotsom van het proefschrift van de heer Ten Raa is dan ook dat de invloed van Voltaire zeer belangrijk geweest is voor het ontwerpen van een magistratuur zoals deze van de Franse «juge de paix» in 1790 en dat het grotendeels aan hem te danken is dat Thouret de taak van de vrederechter heeft opgevat met zijn dubbele bevoegdheid van rechter in kleine zaken en van conciliatiemagistraat.

Deze conclusie van schrijver legt dan ook uit om welke redenen op de eerste bladzijde van het boek de reproductie voorkomt van een standbeeld van Voltaire.

Daar ons land de instelling van de Franse «juge de paix» heeft overgenomen zal het vele van onze juristen ten eerste interesseren het werk van de heer Ten Raa te lezen en er aldus kennis van te nemen op welke ondergrond de instelling van de vrederechter en de kantonrechter in België en in Nederland is opgebloeid.

René Victor

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Voordracht van Prof. H. Bekaert.

Vrijdagavond 26 februari, hield Prof. H. Bekaert, Koninklijke Commissaris voor de Hervorming der Rechtspleging in Strafzaken, in de vergaderzaal van het Internationaal Zeemanshuis te Antwerpen een voordracht over de staat van zijn werkzaamheden.

Deze werkzaamheden zijn natuurlijk zeer uitvoerig en het was dus onbegonnen werk er een volledig overzicht van te bezorgen binnen het korte tijdsbestek van enkele uren.

Daarom hadden enkele Antwerpse confrères de hoofden bij elkaar gestoken «in Commissie» en, onder de bezielende leiding van Mr. Hugo Van Kerckhoven, een grieven-memorandum opgesteld, dat aan de heer Koninklijke Commissaris was bezorgd geworden en dat tot leiddraad gediend heeft voor zijn uiteenzetting.

In dit memorandum waren enkele principes vooropgesteld:

- 1e — het waarborgen der individuele vrijheid;
- 2e — het recht om een zaak binnen een bepaalde termijn te laten beslechten;
- 3e — het op gelijke voet staan van partijen;
- 4e — de absolute nietigheid bij niet-naleving der vormvereisten;
- 5e — de uitsluiting van elke uitzonderingsrechtbank.

In het licht dezer principes heeft Prof. Bekaert verschillende belangrijke mededelingen gedaan, doch het past voorafgaandelijk ook even de principes te vermelden, die de Koninklijke Commissaris hoofdzakelijk hebben geleid en blijven leiden bij de geplande hervorming:

- 1e — de gelijkheid der belangen van de gemeenschap en van het individu moet zoveel mogelijk nagestreefd worden;
- 2e — er moet vereenvoudiging komen in de akten, termijnen en benamingen (hier stelt zich een belangrijk probleem wat de terminologie betreft, vooral in het nederlands);
- 3e — de rechtspleging moet bespoedigd worden, maar de verdediging moet steeds behoorlijk kunnen worden voorbereid;
- 4e — aan alle partijen wordt steeds een tweede graad van jurisdictie verleend (met uitzondering wat het Hof van Assisen betreft);
- 5e — de twee fazen van het strafproces worden aangepast: ter zitting krijgen alle partijen dezelfde rechten en hetzelfde principe wordt, in de mate van het mogelijke, beoogd tijdens het vooronderzoek.

Wat de principes betreft, die door de Vlaamse Conferentie werden onderlijnd, kan de toelichting van Prof. Bekaert worden samengevat als volgt:

1° Het waarborgen der individuele vrijheid:

— Het wordt weliswaar in overweging genomen het opsporingsonderzoek van de heer Procureur des Konings uit te breiden, wat dus beduidt dat het onderzoek in ruimer mate dan thans alleen door het Parket zou verricht worden, zonder tussenkomst van de Onderzoeksrechter of de Raadkamer, ook voor correctionaliseerbare misdrijven die thans slechts pro-forma ook door de Raadkamer worden behandeld. De «beschuldigde» (dit wordt de nieuwe naam voor «verdachte» of «beklaagde») zal echter op een bepaald moment door de Procureur des Konings in beschuldiging worden gesteld, d.i. worden verwittigd van het misdrijf voor hetwelk hij voor de Rechtbank zal worden vervolgd. Hij zal dan het recht hebben ofwel met bijstand van zijn raadsman een tegensprekelijk debat met de heer Procureur des Konings aan te vragen binnen een bepaalde termijn, ofwel te vragen — wat niet zal kunnen geweigerd worden — dat de zaak eerst voor de Raadkamer wordt behandeld.

— Bij strijdig bevel van de Onderzoeksrechter, die de vordering van de heer Procureur des Konings niet involt en weigert een aanhoudingsmandaat af te leveren, volgt meestal hoger beroep van de heer Procureur des Konings en in de huidige stand der rechtspleging in strafzaken wordt de verdachte dan niet opgeroepen voor de Kamer van Inbeschuldigingsstelling, waar de zaak in zijn afwezigheid wordt behandeld. Hierin komt een wijziging: de Kamer van Inbeschuldigingsstelling (mogelijk wordt de Raadkamer hiervoor bevoegd) zal geen aanhoudingsmandaat mogen afleveren zonder de verdachte te hebben gehoord. Komt zij dus, na de behandeling der zaak, tot het besluit dat er aanleiding bestaat een aanhoudingsmandaat af te leveren, dan zal zij eerst de verdachte moeten oproepen. Dit zal geschieden door een «medebrengingsbevel», wat bij de aanwezigen op de vergadering nog wel enig protest heeft uitgelokt. Men stelt zich inderdaad de vraag waarom dergelijk bevel noodzakelijk is: indien een verdachte de vlucht wil nemen, kan hij dit reeds doen onmiddellijk nadat de heer Onderzoeksrechter geweigerd heeft hem aan te houden.

— De rol van de Raadkamer wordt ten eerste uitgebreid: een verdachte zal kunnen vragen aan de Raadkamer dat betreffende het tegen hem ingestelde geding dezelfde geheimhouding zou bewaard worden als in echtscheidingsprocedures, en ook alle betwistingen in verband met de expertise tijdens het vooronderzoek worden door de Raadkamer behandeld (cfr. infra). De Raadkamer zal ook kunnen gevat worden voor alle betwistingen betreffende inbeslagname tijdens het vooronderzoek.

2° Het recht van elke partij om de zaak aanhangig te maken:

— De Commissie had hiermee vooral het geval op het oog van een beklaagde (in de huidige terminologie); die vrijgesproken werd, die het vonnis van vrijspraak door het Openbaar Ministerie zag aanvechten door middel van een nietige akte van hoger beroep en die nadien talrijke maanden moest wachten vooraleer zijn zaak door het Hof behandeld te zien terwijl zeer waardevolle voorwerpen inmiddels onder beslag bleven.

De Koninklijke Commissaris deed opmerken dat het niet zo eenvoudig was naar een praktische oplossing te zoeken om elke zaak binnen een bepaalde termijn voor de Rechtbank te doen behandelen, doch dat er een algemene tekst zou komen, die elke partij zou toelaten zich te wenden tot het gerecht waarvan de zaak in die bepaalde stand der rechtspleging afhangt: steunend op die tekst zou een partij, die meent dat haar rechten gekrenkt worden door een niet-verantwoorde vertraging in de rechtspleging, b.v. na een vonnis van vrijspraak, een ver-

zoekschrift aan het Hof van Beroep kunnen aanbieden om zich daarover te beklagen en een spoedige vaststelling te bekomen.

3° De gelijkheid der partijen :

— Ook in verband met dit principe zijn belangrijke en gelukkige innovaties te verwachten.

— Vooreerst wordt voor al de partijen in het geding de termijn van hoger beroep op 20 dagen gebracht met een bijkomende verlenging voor elke partij gedurende 20 dagen, te rekenen vanaf de dag waarop een andere partij hoger beroep instelt.

Er wordt dus afgeweken van de huidige termijn van hoger beroep, die voor de beklagde alleen 10 dagen bedraagt met 5 bijkomende dagen voor de Procureur des Konings of de Procureur-Generaal.

In het nieuwe stelsel, dat reeds in een wetsvoorstel van Volksvertegenwoordiger Charpentier is vastgelegd, zal dus het privilege van het Openbaar Ministerie vervallen.

— De waarborgen voor het deskundig onderzoek in strafzaken worden in ruime mate uitgebreid en er wordt naar gestreeft dit onderzoek zoveel mogelijk op tegenspraak te laten plaatshebben : aanstelling en zending van de deskundige, evenals de technieken waarvan het gebruik door de deskundige voorzien wordt, zullen aan de verdachte worden medegedeeld en deze kan, indien hij niet akkoord gaat, onmiddellijk een verhaal indienen voor de Raadkamer. Hij kan aan de Raadkamer ook vragen zelf een deskundige te mogen afvaardigen, die alle verrichtingen van de gerechtelijke deskundige zal bijwonen.

Hij zal tevens in de gelegenheid zijn, vooraleer de zaak naar de Rechtbank wordt verzonden, het deskundig verslag voor de Raadkamer te bespreken en eventueel aanvulling ervan te vorderen.

Aldus zal het thans bestaande euvel voorkomen worden dat alleen de door het Parket of door de heer Onderzoeksrchter aangestelde deskundige wordt geloofd en een deskundige van de verdediging slechts wordt beschouwd als een niet onpartijdig « technisch raadgever », die betaald wordt om te zeggen wat men graag gezegd heeft...

Bij al de vaststellingen, die « de visu et de auditu » moeten geschieden, zal de deskundige van de verdediging aldus ook aanwezig kunnen zijn. — Het werd echter door de Koninklijke Commissaris toegegeven dat het niet zo eenvoudig zou zijn dit tegensprekelijk karakter der rechtspleging te realiseren in het allereerste stadium van de aanhouding van een delinquent.

— Er wordt een lijst aangelegd van deskundigen na het advies te hebben ingewonnen o.m. van de Balie. Ook deskundigen, die niet op deze lijst voorkomen, zullen kunnen aangesteld worden, doch de verdachte zal zich ook tegen hun aanstelling kunnen verzetten en de Raadkamer zal dan beslissen.

— In belangrijke Rechtbanken zullen er meerdere Raadkamers kunnen opgericht worden.

— Ter zitting zullen alle partijen rechtsreeks vragen kunnen stellen aan de getuigen en niet langer het Openbaar Ministerie alleen, zoals dit thans het geval is. Bij het stellen der vragen mag de Rechter slechts tussenkomen om bepaalde vragen te verbieden.

Elke partij in het geding zal dadelijk en kosteloos een afschrift ontvangen van vonnissen en arresten.

4° Vormvereisten op straffe van nietigheid :

Om te kunnen aanvaard worden moet elke nietigheid in de wet vermeld zijn, doch ze zal dan ook absoluut zijn, zonder dat de partij, die ze inroept, het bestaan van benadeling moet bewijzen. Het zal dus de Balie toekomen er voor te zorgen dat de vormvereisten, die door haar belangrijk geacht worden, « op straffe van nietigheid » in de tekst worden vermeld.

5° Geen uitzonderingsrechtbanken :

De Commissie had menen te begrijpen dat zekere prejudiciële geschillen aan de beslissing van een andere overheid dan de gerechtelijke zouden overgelaten worden en zij had onderstreept dat de strafrechtsmacht volheid van jurisdictie moest hebben in verband met het door haar behandelde geding. Het is echter gebleken dat de Koninklijke Commissaris hier alleen het geval bedoelde, dat voorzien is in art. 447 van het Wetboek van Strafrecht (betichting van laster wegens telastleggingen tegen agenten van het gezag of ambtenaren naar aanleiding van feiten in verband met hun bediening), waar de rechtspleging in strafzaken vanzelfsprekend dient opgeschorst totdat de administratieve overheid uitspraak heeft gedaan.

Voor het overige wordt het wel aldus begrepen dat de strafrechtsmacht geen enkele inmenging van andere instanties moet dulden.

Er werd ook nog voorgesteld dat de Raadkamer onmiddellijk zou verzenden naar een bepaalde Kamer der Rechtbank, opdat de verdachte, die zijn invrijheidstelling geweigerd zag door de Raadkamer, ook onmiddellijk een verzoekschrift aan de bevoegde Kamer der Rechtbank zou kunnen aanbieden om zijn invrijheidstelling opnieuw te vragen, zonder de datum der zitting zelf te moeten afwachten, waar hij veel minder kans heeft om zijn verzoek ingewilligd te zien, vermits de Rechtbank dan toch van mening is dat de zaak onmiddellijk nadien wordt behandeld en enkele uren vertraging niet zo heel veel belang meer hebben. Dit voorstel werd door de Koninklijke Commissaris belangwekkend geacht en het werd dan ook genoteerd. Er zal, indien enigszins mogelijk, rekening worden mee gehouden.

De hervorming van de rechtspleging in strafzaken blijkt wel een titaanenwerk te zijn. Zij is reeds — sinds 1 januari 1963 meer dan 8 jaar aan gang, maar zij vordert gestadig. De Koninklijke Commissaris staat er momenteel heel alleen voor en hij beschikt slechts over bereidwillige medewerkers — magistraten, die hun prestaties kosteloos en buiten hun normale diensturen leveren. Hij moet talrijke adviezen inwinnen, vele verplaatsingen in het land en in het buitenland ondernemen, talrijke besprekingen in de Commissies van Justitie van Kamer en Senaat bijwonen en hij wordt ten overvloed nog belast met ietwat buiten zijn zending vallende taken, zoals o.m. de dringende hervorming van de wetgeving op de wapens.

Daarom heeft het de aanwezigen zo aangenaam getroffen dat de Koninklijke Commissaris hun mededeelde dat hij ontvankelijk is en blijft voor alle mogelijke voorstellen en dat hij met aandrang vraagt dat ook de advocaten, hetzij na vergaderingen van een door hen opgerichte commissie, hetzij individueel, hem zouden schrijven om aldus ook de verdediging toe te laten haar stem te laten horen bij de hervorming.

Het ware wenselijk dat zoveel mogelijk advocaten van deze enige gelegenheid, die hun aldus geboden wordt, dankbaar gebruik zouden maken. De briefwisseling aan de Koninklijke Commissaris kan gericht worden : p.a. Ministerie van Justitie te Brussel.

J. L.

MEDEDELINGEN

Wereldcongres voor rechts- en sociaal filosofie
Brussel 30/VIII — 3/IV/1971

Onder de auspiciën van de Internationale Vereniging voor rechts- en sociaal filosofie georganiseerd door het Belgische Centrum voor logica-onderzoek en het Centrum voor rechtsfilosofie.

Het eerstvolgende Wereldcongres voor rechts- en sociaalfilosofie zal van 30 augustus tot 3 september 1971 worden gehouden te Brussel in de lokalen van de Vrije Universiteit van Brussel (V.U.B.-U.L.B.).

Gepland zijn: vier vergaderdagen en een excursiedag, nl. op 1 september. Onthaal op zondag 29 augustus 's avonds.

Thema van het Congres: *Het juridisch redeneren*.

Behandeling in plenumvergaderingen 'sochtends, in sectievergaderingen 's namiddags.

Eerste vergadering: Het juridisch redeneren: huidige stand van zaken.

Tweede vergadering: Het juridisch redeneren door de tijden heen.

Derde vergadering: De verantwoording van de beslissing in rechte

Vierde vergadering: De plaats van het juridisch redeneren ten opzichte van andere types van theoretisch en praktisch redeneren.

De deelnemers worden verzocht om inzending van mededelingen — ten hoogste 2.000 woorden — over enig onderwerp in verband met het Congresthema.

De officiële Congrestalen zijn: Frans, Engels en Duits. Voor simultaanvertaling in die drie talen wordt gezorgd.

Om de mededelingen voor het Congres te kunnen rondsturen zouden we die vóór 1 februari 1971 in ons bezit moeten hebben.

Inschrijvingsgeld: 15 \$ voor gewone leden; 7,5 \$ voor toetredende leden; 5 \$ voor studenten.

Logies: Het officiële Congresagentschap is het reisagentschap Wagon-Lits Cook. Alsnog zijn 110 kamers besproken in de « Cité universitaire » tegen 200 frank per dag voor een kamer met één bed en 300 frank voor een kamer met twee bedden, ontbijt inclusief, bediening en taksen niet inbegrepen.

Verdere circulaire's zullen aan belangstellenden worden toegezonden dadelijk na ontvangst van bijgaande kaart, behoorlijk ingevuld en getekend.

Het Congrescomité.

Het Congrescomité: Voorzitter: Prof. Ch. Perelman; Ondervoorzitters: Prof. A. Bayart, Prof. P. Foriers; Penningmeester: Prof. H. Buch; verantwoordelijk voor de Congreshandelingen: de Heer H. Hubien; Secretaris: Mevrouw E. Griffin.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Privaatrecht, jaargang 1970 - nr. 4.

Van Look M., Evolutie van het Belgische adoptierecht. Historische en rechtsvergelijkende benadering. — Van Houtte J. en Dierickx J., De rechtssociologie: haar ambities en beperkingen. — Beekhuis J.H., Een nieuw Nederlands ontwerp over eigendom van appartementen. — Van Laethem G., Europees recht: kartelrecht. — Boekbespreking.

Tijdschrift van de Vrederechters, jaargang 1971 - nr. 1.

Juridische studie van het probleem van de bevoegdheid inzake minder-validen. — Bibliographie. — Kronijk van de vrederechters. — Rechtspraak: beknopte inhoud.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jaargang 1971 - nr. 1.

Eerste deel: documenten, feiten en studies. — Tweede deel: gemeenschapsactiviteiten in november 1970. — Derde deel: mededelingen, bronnen en referenties.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1971 - nr. 9.

Prof. mr. J.M. van Bemmelen, Het kraken van woningen. — Mr. H.U. Jesserum d'Oliveira, Raad voor de kinder-

bescherming en het buitenlands kind dat in het buitenland woont. — Opmerkingen en mededelingen: Prof. jhr. mr. H.F. van Panhuys, Grondwetwijziging inzake de drukpersvrijheid. — Dr. mr. A. Hoekema, De ongegraderde verkeersschout en het nieuwe verkeersrecht. — J.Th. Smalbraak, Substitutie in een transportakte (met onderschrift van mr. De Gravere). — Dr. H.W. van der Vaart Smit, Misbruik van researchewerk. — Mr. F.H.J. Driessen, Te veel van het goede? — Mr. Th. L. van der Veen, Steeds duurdere informatiezegels, tweeslachtig inflatiebeleid. Voorlichting geheel afwezig.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jaargang 1971 - nr. 5119.

Mej. mr. M. G. van Westerop, Depodering van algemene voorwaarden en standaardcontracten, met een voorwoord van prof. mr. J.M. Polak. — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen.

nr. 5120.

Dr. J.A.T.J.M. Duynstee, Nieuwe voorstellen van wettelijke stichtingsbepalingen. — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen.

Ars Aequi, jaargang 1971 - nr. 2.

E.F. Tervoorren, Solsjenitzin en zijn auteursrechten. — B. v. d. Meide, Kanttekeningen bij 1970, Belastingrecht. — Rechtsvraag. — Actualiteiten. — Verslagen. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Jurisprudentie.

T.V.V.S. - Maandblad voor ondernemingsrecht, jaargang 1971 - nr. 2.

Mr. H. J. Jansz, Het wetsontwerp inzake de structuur van de naamloze en besloten vennootschap. — Prof. mr. P. van Schilfgaarde, De werking van de nieuwe artikelen 47a en 47 b van het Wetboek van Koophandel volgens het aanpassingsontwerp. — Ir. G. E. Mathijssen Gerst, Bezinning over de structuurwijziging van de onderneming. — Prof. mr. P. Sanders, Nieuwe wijn in oude zakken. — Prof. dr. J. H. Christiaan, Europese fiscale ontwerpverplichtingen over fusies en deelnemingen.

Bestuurswetenschappen, jaargang 1971 - nr. 1.

Openingswoord van prof. mr. A.D. Belinfante ter gelegenheid van de vergadering van de Vereniging voor administratief recht op 30 oktober 1970. — Prof. dr. A. van Braam, Onzekerheid in het politieambt. — Mr. S.J. baron van Tuyl, van Serooskerken, De Nederlands-Duitse grens op het continentaal plat onder de Noordzee. — Prof. mr. A. Kleijn, De wetenschappelijke achtergrond van het besturen. — Prof. dr. G.A. van Poelje, Commissies en raden. Het onderwijsverslag over 1969. — Prof. dr. G.A. van Poeltje, Buitenlandse kroniek.

Journal des Tribunaux, jaargang 1971 - nr. 4733.

Georges Bricmont, Les problèmes juridiques posés par les prélèvements d'organes sur le cadavre de l'homme. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

nr. 4734.

Maurice Henrard, La pension des travailleurs salariés. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1971 - nr. 7.

Georges Morin, La clause d'accroissement (à propos de l'arrêt de la Chambre mixte du 27 nov. 1970). — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.

nr. 8.

Jean Hauser, Les retombées de la loi « relative à l'autorité parentale » sur les institutions tutélaires: autorité parentale et administration légale. — Jurisprudence. — Législation.